ԻԲ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5864 — 4/17 ՄԱՅԻՍ 1905 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 12 ՐԷՊԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1323 — ԻԲ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5864

درعليه‌ده غلطه‌ده «آرەولك» غزته‌سی اداره‌خانه‌سی

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Քամանճը փողոց թիւ 8

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "ARÉVELK„
Galata, CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան	140 ղր.
» » » »	վեցամսեայ	70 »
» » » »	եռամսեայ	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան	40 Ֆր.
» » » »	վեցամսեայ	20 »

Դրամի փոխարէն փօսթայի փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական Թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատան:

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՋ ՈՒ ՁԱԽ

«ՆՇԽԱՐՔԻ ՀԱՑ...»

Տեսարանն է Պոլսոյ Թաղերէն մէկուն բաղնիքին դուռը, Զատկին երրորդ օրը, եւ խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ Թաղին քարոզիչ վարդապետին ու բաղնեպաններուն միջեւ.

—Ղրկած նշխարքներս տուի՞ք, կը հարցնէ վարդապետը։

—Տուած ենք, Հայր Սուրբ, շնորհակալ ենք, աղէ ըլլայ։

—Ցնծացէ՛ք նայիմ, կը յորդորէ վարդապետը՝ ձեռուըները շփելով։

Բաղնեպանները, շփոթած, իրարու երեսը կը նային։

Վարդապետը կը շարունակէ.

—Ցնծացէ՛ք, ցնծացէ՛ք, Աստուած մէկ օրերնիդ հազար ընէ։

Եւ այս անգամ ձեռքն ալ առաջ կ'երկարէ, ճիշդ ինչպէս որ մուրացկաններ կ'ընեն փողոցներու անկիւնը։

Նոր շփոթութիւն բաղնեպաններուն մէջ։

—Ինչ ցնծա՞նք, Հայր Սուրբ, կ'ըսէ վերջապէս իրենցմէ մէկը։

—Ի՞նչ պիտի ցնծաք, բարո՛, բարօ...

—Ի՞նչ բարօ...

—Ծանըմ, բարօ բառօդ քանի՞ տարի կ'ըլլայ... իմ ժամուցս, նշխարքի հաքս...

Բաղնեպանները կը հասկնան խնդիրը։ Բայց խեղճ ու աղքատ մարդիկ են, դուռը ընտանիք ու զաւկներ ունին. ոչ թէ միայն պէտք է ապրին այսօր, այլ նաեւ պէտք է դրամ ունենան՝ անոնց օրապահիկը ապահովելու համար։

—Խեղճ ենք, Հայր Սուրբ, խեղճ ենք, խեղճ, կը մրմնջեն։

Բայց վարդապետը յուզուելու տրամադիր չէ։

—Տօ, նշխարքին հաքը կ'ուտա՞ք։

Բաղնեպանները կը հանեն քառորդ մը կուտան։

Վարդապետը կը սրդողի, դրամը գետինը կը նետէ ու կը պոռայ.

—Տօ, դուք աւանակ էք, տօ դուք մարդ չպիտի ըլլաք... տօ չորս նշխարքին կը հանեն չէյրէ՛կ մը կուտան...

—Չունինք, հայր սուրբ, խեղճ ենք, չունինք... բաղնիքը մերը չէ, մենք աշխատաւորներ ենք... չունինք...

—Չունիք հէ՞, ի՞նչու նշխարքին հաքը առիք... հիչ նշխարքի հաքը կ'ուտուի՞... հա տուէք նայիմ...

Նշխարք եւ տո՛ւր... ասիկա այլապէս դժուարին ու անկարելի է հաւատաւոր բաղնեպաններուն համար։ Այդ նշխարքները իրենց համար նուիրական են։ Զարչարանքէ ու անտանելի աշխատութեան մը տարիներէն վերջ հանգիստ պահու մը միջոցին՝ այն նշխարքները միայն պիտի կրնան քիչ մը կազդուրում պարգեւել իրենց. անոնցմով իրենց հաւատքին վրայ պիտի խորհին, իրենց հաւատքին վրայ խորհելով, իրենց սիրելիները, իրենց ընտանիքը, իրենց զաւակները պիտի պատկերանան աչուըներնուն առջեւ։

Յետոյ՝ սրբապղծութեան պէս բան մը կը թուի իրենց նշխարքի այդ մերժումը։ Թերեւս չփնտռէին զայն, եթէ երբեք բնաւ ղրկուած չըլլար, բայց անգամ մը ղրկուելէն վերջ մերժել... Ո՛հ, անկարելի է իրենց համար։

Եւ նոր սակարկութիւն մը ծայր կ'առնէ բաղնիքին դրան առջեւը. վարդապետը կը պոռայ, կը կանչուըռտէ, մինչեւ որ համաձայնութիւն մը կը գոյանայ եւ սպասուած դրամը կը տրուի։

Այն ատեն միայն խաչը դուրս կ'ելլէ վարդապետին գրպանէն, օրհնութեան եւ աղօթքի մրմունջներ կը բարձրանան իր բերնէն, ասոր վրայ կը լեցնէ բոլոր մաղթանքները, ու կը մեկնի գոհունակութեամբ, նշխարքի հաքը գրպանած։

Այդ նշխարքի հաքը սակայն նոյն ատեն խեղճ բաղնեպաններու ու զաւկներուն հացի հաքն է, բայց վարդապետին հո՞գն է ատիկա...

* *

Դարձեալ նոյն Թաղին մէջ, միշտ Զատկին երկուշաբթի օրը։

Այս անգամ աղքատ խրճիթ մըն է, որուն քայքայուած ու ողորմելի ձեղունին տակ խռնուած են խեղճ այրի կին մը եւ չորս որբեր, երկուքը աղջիկ, երկուքը մանչ։ Տղոց ամենէն մեծը հազիւ հինգ տարու է։ Կի՛նը ոչ իսկ սեւ հագուստ մը կրցած է շինել, ամուսնոյն սուգը պահելու համար։

—Մա՛յրիկ, կը ճչէ աղջիկներէն մէկը, փորս անօթի է։

—Իմինս ալ, մա՛յրիկ, կը ձայնէ միւս աղջիկը։

Եւ անվերջ փոխադարձութիւն մը կը սկսի չորս որբերուն քով։

—Այս առտու կարմիր հաւկիթ չէ՞ պիտի ուտենք, կը հարցնէ մանչերուն էն պզտիկը։

—Մայրիկ, կը յորէ միւսը, քովի Տիրանը տասուն չէօրէկ կ'ուտեր կոր, ես ալ կ'ուզեմ։

Խեղճ կինը անկիւն մը կծկտած է, գլուխը թաղած ձեռքերուն մէջ, ու կը լայ։ Ոչ իսկ կը համարձակի նայուածքը տղոցը վրայ յառել։ Ի՞նչ պիտի պատասխանէ անոնց. ինչո՞վ պիտի կշտացնէ այդ չորս անօթի ստամոքսները, Անօթի տղան խօսքէն բան կը հասկնա՞յ... Ու կը խորհի, կը խորհի անվերջ, առանց իսկ գլուխը բարձրացնելու։

Բայց տղոց ճիչը կը սաստկանայ. պէտք է բան մը դնել անոնց բերանը։ Եւ ճիշդ այդ բանն է որ կը պակսի տանը մէջ։ Ի՞նչ ընել։

—Մայրի՛կ, փորս անօթի է։

—Ի՛նս ալ։

—Մայրի՛կ, կարմիր հաւկիթ կ'ուզեմ, չէօրէկ կ'ուզեմ։

Խեղճ կինը ոտքի կ'ելլէ, կը մտածէ պահ մը, եւ յանկարծ գաղափար մը ունենալով կ'երթայ մինչեւ փոքրիկ պահարան մը, կը բանայ դուռը, պնակի մը մէջ գտնուող նշխարք մը կ'առնէ ու կը վերադառնայ տղոց քով։

Ամէնքն ալ իր ձեռքին կը նային ակնկալութեամբ։

—Առէ՛ք, կ'ըսէ, ու նշխարքը չորս մասի բաժնելով կուտայ անոնց։

Վայրկեան մը՝ տղոց կզակները կը շարժին, բայց նշխարքի կտորը հազիւ թէ ակռաներնին կը լեցնէ։

Տղաքը նորէն կը շարունակեն իրենց անօթութեան երգը։

Մայրերնին պիտի պատասխանէ, բայց յանկարծ դուռը կը զարնուի։

Վարդապետն է, Թաղին քարոզիչը։ Փորը ցցած ներս կը մտնէ։

—Հրամմեցէ՛ք, հայր սուրբ, հրամմեցէ՛ք, կը ձայնէ խեղճ կինը՝ այդ անակնկալ այցելութենէն շփոթած։

—Աստուած օրհնէ՛, Աստուած օրհնէ... Նշխարքս առի՞ք...

—Առի՛, հայր սուրբ, շնորհակալ եմ...

—Մեզ ալ շնորհակալ ըլլալու է, աղջիկս...

Խեղճ կինը կը հասկնայ վարդապետին միտքը, բայց ի՞նչ օգուտ որ միջոցը չունի զայն գոհացնելու. իր տղաքը հաց չունին, ո՛ւր մնաց վարդապետին ժամուցը։

—Հա՛յր սուրբ, գիտե՛ս ա, լուսահոգիին մեռնելէն ի վեր աղէկ օր տեսած չունինք...

—Ամա՛ն, աղջիկս, նշխարքի հաքը չունի՞ք...

—Ի՞նչ ընենք, հայր սուրբ, գիտես որ չունինք...

—Մե՛ղք է նէ՛...

—Գիտե՛մ, գիտեմ... բայց տղաքս անօթի են...

Եւ տղաքը ճիշդ ատենին կը ձայնակցին իրենց մօր։

—Մայրիկ, անօթի եմ, չէօրէկ կ'ուզեմ... ես ալ կարմիր հաւկիթ չպի՞տի ուտենք... փորս կը ցաւի կոր... հա՛ց ալ չունինք...

Վարդապետը կը մեկնի բարկացած, քիթին տակէն մռլտալով կարգ մը բաներ որոնք աստուածավայել աղօթքներ չեն։

Եւ այս տեսարանը կը կրկնուի տակաւին շատ աղքատ, տակաւին շատ խղճուկ յարկերու տակ։

* *

Վարդապետը՝ տասը «նշխարքի հաք» կ'ըսէ։

Կան ուրիշներ՝ որոնք թերեւս քարոզչութիւն, եկեղեցւոյ ծառայել, հօտ հովուել, եւլն. կ'ըսեն։

Մենք ալ կ'ուզենք բան մը ըսել, մենք ալ կ'ուզենք ո՛ եւ է կերպով մը օգնել այդ նշխարքի իրաւունքը(՞), բայց իրողութիւնները ինքնին այնքա՛ն պերճախօս են որ հարկ չէ մեր միջամտութեան։

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԻԶՄԻՐԻ Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

ԵՒ ԻՐ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս օրերս «Բիւզանդիոն»ի Իզմիրի թղթակիցը Գ. Խօրասանճեան թղթակցութեամբ մը իր կարծիքը յայտնած էր Իզմիրի Ս. Լուսաւորչեան Հիւանդանոցին բարեկարգութեան վրայ, իբր դարման առաջարկը ընելով որ Հիւանդանոցի հոգողութիւնը պէտք է յանձնել տիկնանց, որովհետեւ ըսած էր, այս վերջինները երէկ մարդոցմէ շատ աւելի լաւ գիտեն տնային խնամողութիւնը։ Նաեւ ըսած էր թէ ամէն հոգաբարձութիւն երբ կը հրաժարի, միշտ բաց կը թողու, զոր Տնտեսական Խորհուրդը քթմնչելով կը վճարէ. եւ այս պարագան պէտք է որ դադրի, քանի որ Վարչութիւնը ինքզինքը խորհելով, Հիւանդանոցին համար 40,000 ղրշ. միայն նշանակած է պիւտճէի մէջ։

Ա լա Գ. Խօրասանճեանի գաղափար մըն է աս, որմէ ինք միայն կրնայ օգտուիլ. Եթէ Հիւանդանոցը Գ. Խօրասանճեանի խորհուրդին անսար, հետեւանքը գուշակել շատ դիւրին պիտի ըլլար, այսինքն եթէ Վարչութիւնը 40,000ի տեղ 400,000 վճարէր, դարձեալ չպիտի բաւէր Հիւանդանոցին՝ իր արդի անհոգ ու շռայլ մատակարարութեան համար, եւ դարձեալ բաց պիտի գոյանար։

Մեր Հիւանդանոցը եթէ մինչեւ այսօր խնդրի նիւթ չէ եղած, պատճառը նախանձելի ու օրինակելի հաստատութիւն մը ըլլալը չէ, այլ անոր համար որ մինչեւ այսօր անով հետաքրքրուող մարդ չկայ հոս։ Ամէն մարդ սա համոզումը ունի թէ Հիւանդանոցին համար ճակատագրային է բաց ունենալը։ Ատեն մը Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիի բանկոյը այդպէս ճանչցուած էր։ Պալատոնի անցեալ «Խմբի» աղաները հոգի՛ն հոգ, կը հաւասարէին ծախքը հասոյթին հետ, եւ եթէ գտնուէին անանկ աղաներ, որոնք հասոյթը ծախքին հաւասարեցնելէ ետքը 510 պատմոյէ չափիկ կամ փոխեղ մը առնելու չափ բարեխղճութիւնը ունենային, խղճամիտ մարդիկ կը համարուէին եւ շնորհակալութեան քուէի կ'արժանանային Ազգ. Վարչութեան կողմէ։

Սակայն այս ինքնագլուխ ուղղութիւնը այսպէս կը շարունակուէր եւ բանկային ալ իրական հասոյթը անծանօթ կը մնար։ Բայց երբ Ազգ. Վարչութեան մէկ գովելի կարգադրութեամբ՝ «Խմբի»ի պաշտօնին անցաւ Մկրտիչ Պալապանեան, որ դադրած է ապրելէ, աս եւ իր ընկերակիցները այնքան նախանձելի ու իրապէս խղճամիտ վերաբերում մը ունեցան իրենց պաշտօնին մէջ որ եկեղեցիի բոլոր ծախքերը լայնօրէն հայթայթելէ յետոյ քանի մը հարիւր դեղնորակ ոսկիներ աւելցնելով յանձնեցին Ազգ. Տնտեսական Խորհուրդին։

Այն օրէն ի վեր բանկոյի արդիւնքը շատցաւ ալ եւս։ Մեր Հիւանդանոցին վիճակն ալ ճիշդ միեւնոյն բանն է. չմտնենք ուրիշ մանրամասնութեանց մէջ եւ խօսինք թուանշաններով, որոնց ճշդութեան կը վկայեն Հիւանդանոցի տոմարները եւ որոնք ամէն բանէ աւելի պերճախօս պաշտօնը կը կատարեն։

Հիւանդանոցի տարեկան հասոյթի

հաստատ աղբիւրները	ղրշ.
Ազգ. Արկղէն՝ ոսկին 100էն	40,000
Վճարող հիւանդներէ, եւ պատսպարեալներէ	15,000
Մատաղի հասոյթէ եւ եկեղ. տօ. նախմբութենէ	18,000
Այրանց տարեկան հանգանակութենէն	8,000
Կանանց տարեկան հանգանակութենէն	4,000
Թեմօրէից հանգանակ. դրամ եւ ուտեստ	7,000
Երեկոյթէ	10,000
Մտից տամսի եւ բանօրմանի հասոյթ առնուազն	6,000
Պատահական նուէրներէ առնուազն	7,000
Ոսկին 100 ղրուշէն	115,000

Աս է ճիշդ հաշիւը հասոյթներուն որ կրնան 1200 ոսկին ալ անցնիլ այն հազուադէպ պարագային, երբ պէտք եղած հոգողութիւնը ի գործ դրուի։

Գանք ծախքին. երկար հաշիւի պէտք չկայ։ Հիւանդանոցին մէջ միջին հաշուով 100 պատսպարեալ կան. հիւանդ, ոչ-հիւանդ եւ պաշտօնեայ։ Մարդ գլուխ տարին 9½ օսմ. ոսկիի ծախք մը կայ. 100 հոգիի համար կ'ընէ 95,000 ղրշ. կամ 950 ոսկի։ Բիչ մը խելք ունեցողները ալ կրնան հետեւցնել թէ Հիւանդանոցը բաց պէտք չէ ունենայ, այլ ընդհակառակը տարին 200 ոսկի ալ պէտք է աւելցնէ կամ ազգ. արկղը 200 ոսկի պակաս պէտք է վճարէ։

Գալով այն խօսքին թէ ամէն հոգաբարձու միշտ բաց թողլով կը հրաժարի եւ Հիւանդանոցը պէտք է որ բաց ունենայ, աններելի սխալ մըն է։ «Բիւզանդիոն»ի թղթակիցը կ'երեւայ թէ այսօրուան կարգադրութեանց վրայ անտեղեակ է։ Վերջերս Հոգաբարձութիւնը իր պաշտօնավարութեան առաջին տարեշրջանին մէջ տեղեկագիր մը հրատարակեց՝ անոր մէջ բաց չըլլալէ զատ՝ պատրաստ մաս մըն ալ դրամ ցոյց տուաւ. այս պարագան պէտք էր գիտնալ այդ թղթակիցը։ Միեւնոյն Հոգաբարձութիւնը, սակայն, իր երկրորդ տարեշրջանին հաշուեկշիռը 150 ոսկի բացով մը ցոյց տուաւ իր տեղեկագրին մէջ, հակառակ առաջին տարուան ընթացքին մէջ ունեցած փորձառութեան։ Պատճառը շատ պարզ է, որովհետեւ առաջին շրջանին մէջ մատակարարութիւնը շատ աւելի խղճամիտ էր. իսկ Բ. շրջանին մէջ առաջիններուն բոլորովին հակառակը։

Կարգը եկաւ քննելու թէ Հիւանդանոցը նախանձելի պիւտճէ մը ունենալով հանդերձ ինչո՞ւ բաց կ'ունենայ։ Ահա պատճառներն ալ հետեւեալներն են.

Ա. Հիւանդանոցը կանոնագրութիւն չունի. առանց կանոնագրի 100 հոգի պարունակող հաստատութեան մէջ ինչե՛ր չեն ըլլար։

Բ. Քօնթրոլ չկայ, ո՛չ դեղարանին, ո՛չ մառանին եւ ո՛չ ալ ամբողջ Հիւանդանոցին մէջ։

Գ. Մարդահամարի հաշուով կերակուր պատրաստելու անհրաժեշտ պէտքը որ ընդունուած է բոլոր հիւանդանոցներու մէջ, մեր Հիւանդանոցին մէջ բոլորովին զանց առնուած է։ Հոն կ'արժէ քիչ մը մանրամասնութեանց մէջ մտնել։ Այսօր 20 օխա միս առնուած է եւ 30 օխա ալ կաթ. վաղն ալ՝ երկուքէն մէյ մէկ կամ երկերկու օխա աւելի կամ պակաս կ'առնուի։ Մարդահամարի դրութիւնը չընդունուած ըլլալով մը ինչպէս կը հասկցուի թէ նոյն օրը մէկ կամ երկու օխա միս կամ կաթի պէտք կայ։ Երբեմն ալ կը պատահի որ մէկ օրէն միւսը կէս օխա միս աւելի կամ պակաս առնուեր է. ինչո՞ւ այս տարբերութիւնը ըլլայ՝ զոր մարդահամարի հաշիւը միայն կրնայ ցոյց տալ։ Կէս մըն ալ պարզեմ. ամէն օր կաթ կ'առնուի. սակայն բաժանումին խնդրոյն չի հասնիր։ Մեր գիտցածը այն է որ ներքին բժիշկը այցելութեանց միջոցին պէտք է ունենայ տպեալ թերթ մը թուղթ՝ որուն մէջ պիտի նշանակէ հիւանդին նոյն օրուան առնելիք սննունդը, դեղը, կաթը եւն. երբ ամբողջ հիւանդներուն դեղն ու սնունդը այս կերպով նշանակուի, բժիշկը պէտք է այդ թուղթը ստորագրէ եւ յանձնէ Տեսչութեան. յետոյ՝ մարդահամարի հաշուով՝ կը պատրաստուի կերակուրը, ո՛չ բաւ կամ, որուն հետեւանօք կերակուրները աւելնալով կը թափուին։ Բժիշկին տուած այդ թուղթէն դուրս՝ ո եւ է մէկը կաթ եւն. առնելու պէտք չունի. բայց բոլոր ասոնք հասկնալու եւ հասկցնելու մարդն է որ կը պակսի Հիւանդանոցին մէջ. անշուշտ բաց կը գոյանայ։

Դ. Դեղարանին մէջ մթերատետր չկայ. չես կրնար ուզած ատենդ հաշուել թէ, օրինակի համար, սիւլֆաթ տը քինինէն ո՛րքան պատրաստ պէտք է ըլլայ, որպէս զի կնքելով պատասխանատու բանեն դեղագործը կամ պաշտօնեան։ Դեղերը պատրա՞ստ են թէ կան, միայն դեղագործը գիտէ. ո՛չ տեսուչը գիտէ եւ ո՛չ ալ հոգաբարձութիւնը։

Ե. Երեք օրը անգամ մը ո՛չ-հիւանդ պատսպարեալներուն մէկ բաժակէն մինչեւ 2-5 բաժակ ծխախոտ կը տրուի. չափը մէկ հոգիի մէկ բաժակը չէ՞ բաւեր միթէ։ Միեւնոյն բանը պէտք է ըսել սուրճին համար. [illegible] պատսպարեալները սուրճ կը խմեն, մանաւանդ կին պատսպարեալները։

Զ. Մտիկ ըրէք, կ'աղաչեմ, աւելին կայ։ Հիւանդը կուգայ կը հանուի, Հիւանդանոցին ճերմակեղէնները կը հագնի. մէկ քանի օր կը պառկի ու այդ միեւնոյն ճերմակեղէններուն վրայէն անցնելով իր տաբատն ու վերարկուն՝ կ'ելլէ կ'երթայ։ Զափազանցութիւն չկայ. հաստատուած իրողութիւններ են ասոնք։

Է. Լուացքի օրը՝ լուացարարներուն համրանքով զգեստ տալ ու պահանջել մեղք է։ Եթէ լուացարարը մէկ քանի ձեռք զգեստ հագնի եւ գիշերը տուն երթայ՝ հաւատացէք որ հասկցող չկայ։ Մեթրերով քաթան կ'առնուի անկողնի սաւաններ շինելու համար. սաւան չկայ մէջտեղ։ Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ բաց չունենայ Հիւանդանոցը, Գ. Խօրասանճեան էֆէնտի։ Կը կարծէք որ ձեր չնաշխարհիկ գաղափարովը վերջ գտնեն այս ամէնը եւ Հիւանդանոցը բարեկարգուի։

Արդ, եզրակացնելով խօսքս, հրապարակաւ կ'ըսեմ թէ մեր Հիւանդանոցը շատ փայլուն պիւտճէ մը ունի եւ ազգ. արկղին տուածն ալ շատ է. պէտք է 400 ոսկիի տեղ միայն 200 ոսկի վճարուի։ Այսքանը լիուլի կը բաւէ Հիւանդանոցին՝ բաց չտալու, եթէ խաթըր համար ներս մարդ չառնուի, եւ պաշտօնէութեան պարտաճանաչութեան հոգ տարուի։

Մեր ըսածը կարենալ ի գլուխ հանելու համար մարդահամարի հաշիւը պէտք է հոգին կազմէ Հիւանդանոցին։ Ներքին հիւանդութեանց բժիշկը պարտաւոր է առաւօտեան գոնէ ժամը 8ուկէս 9 վերջացնել իր այցելութիւնները. 20-25 հիւանդի այցելութեանց համար ամբողջ կէս օր դանդալու բնաւ պէտք չկայ։ Մարդահամարի դրութիւնը մեզի կը սորվեցնէ թէ կերակուր պատրաստելու համար իւրաքանչիւր հոգիի ո՛րքան միս, բրինձ, իւղ եւն. պէտք է։ Ինչո՞ւ չպիտի ըլլան այս հաշիւները, մանաւանդ Հիւանդանոցի պէս հաստատութեան մը համար, որ ժողովուրդին դրամով կը մատակարարուի։ Ինչո՞ւ մասնաւորներու համար զատ կերակուր պիտի պատրաստուի. միսին աղէկը, կաթին սերը, պտուղին ընտիրը եւն. ուրիշներու կոկորդէն ինչո՞ւ վար երթան։ Կրցա՞յ հասկցնել, Խօրասանճեան էֆէնտի։

Լսեցինք թէ քննիչ մասնախումբ մը կազմուած է Հիւանդանոցին վիճակը քննելու եւ տեղեկագիր մատուցանելու ազգ. Վարչութեան, Շատ աղէկ բան մը ըրած է ազգ. Վարչութիւնը. երանի՛ թէ պատրաստուելիք տեղեկագիրը բառ առ բառ գործադրող տարրերէ բաղկանար նաեւ ընտրուելիք հոգաբարձութիւնը։

Իզմիր — ՇԱՔԷ

ՇԻԼԼԵՐ

ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գերմանիա, որ 1899ին տօնած է Կէթէի ծննդեան հարիւրամեակը, փայլուն հանդէսներով եւ մեծ ոգեւորութեամբ տօնեց նաեւ այս օրերս Շիլլերի մահուան հարիւրամեակը, ինչպէս ծանուցինք արտաքին լուրերու բաժնին մէջ։ Վեց տարի առաջ, Կէթէի ի պատիւ սարքուած հանդէսները գրեթէ աննշմար անցան Ֆրանսայի մէջ։ Ֆրէտէրիք Շիլլերի աստուածացումն ալ նոյն բաղդին արժանացաւ։ Միայն Գերմանիա եւ իր գաղութներուն մէջ տօնուեցաւ հարիւրամեակը։ Եւ սակայն ալ պատճառը կայ. որովհետեւ Գերմաններուն իսկ կարծիքով՝ Շիլլեր զուտ գերմանական հանճար մըն է։ Մինչ Գերմանն ու Հելլենը սերտ կերպով իրարու հետ խառնուած են Կէթէի գործին մէջ, ու իր նորագոյն գերմանական ոգին յոյնապէս բարեխառնուած է դասականութեամբ, Ֆրէտէրիք Շիլլեր՝ օտար գրականութեանց գանձարանէն առած նիւթերը գերմանական ոգիով հագուեցնելու ջանքին մէջ չէ թերացած երբեք։ Անտարակոյս Շիլլեր ալ ազդեցութիւն կրած է Հելլէն գրականութեան դասական գործերէն, եւ այդ բանը կը նշմարուի իր հատորներուն մէջ։ Սակայն թէ՛ ձեւով եւ թէ հիմով՝ իր գրուածքները ամէնէն աւելի ազդուած են լատինական ոգիով։ Տիկին տը Սթաէլ միշտ այն կարծիքը ունէր թէ Շիլլեր բան մը փոխ առած էր Ֆրանսական հանճարէն,

---

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ 73

ԺԻՒԼ ՎԵՐՆ

ԴԷՊԻ ՄՈՒՇՏԱԿՆԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐԸ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ՄՕՏԱԿԱՅ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բեւեռային գիշերը խոր տպաւորութիւն մը կը ձգէր։ Ձմրան արեւադարձը կը մօտենար, այսինքն տարւոյն այն շրջանը՝ ուր իր գագաթնակէտին հասած էր հորիզոնին վրայ կառչած իր վայրէջքը՝ հիւսիսային կիսագունտին համար։ Կէս գիշերուան վերջալոյսին, սպիտակափառ ընդարձակ դաշտերու հարաւային եզերքը կը գունաւորուէր նուազ մութ երանգներով։ Թախծութեան իրական պատուասութիւն մը կը ձգէր հրուանդանին շրջակայքը, զոր ամէն կողմէ կը շրջապատէր աղջամուղջը։

Այսպէս քանի մը օրեր ալ փակուած Միւթին տան մէջ։ Ճէսբըր Հապսըն աւելի ապահովութիւն կը զգար գաղաններու յարձակման դէմ, այն ատենէն ի վեր երբ շրջափակին շրջակայքը մաքրուած էին։ Բարեբաղդաբար այդպէս էր, որովհետեւ աղէտալի մռնչիւններ կը լսուէին, որոնց մասին չէր կարելի սխալ գուշակութիւն մը ընել։ Գալով հնդիկ կամ քանատացի որսորդներու այցելութեան, վախնալու բան չկար առայժմ այդ եղանակին մէջ։

Սակայն միջադէպ մը պատահեցաւ, զոր կարելի էր դիպուած մը կոչել այդ երկար ձմեռուան մէջ. նոյն իսկ ձմրան ամէնէն սաստիկ ատենը՝ այդ մերձաւոր վայրերը կրնային մարդաբնակ ըլլալ։ Մարդկային էակներ կը գտնուէին դեռ այդ ծովեզերքին վրայ, ծովափիղեր որսալով եւ ձուկ ընտելով։ «Հում ձուկ ուտողներու» (եսքիմոներ բացատրութեամբ) դասակարգին կը վերաբերէին, որոնք քմահաճօրէն թափառած են Հիւսիսային Ամերիկայի ցամաքին վրայ, Պաֆինի ծովէն սկսեալ մինչեւ Պէրինկի նեղուցը, եւ որուն հարաւային սահմանը ձեւացնել կը թուի [illegible] լիճը։

Դեկտեմբեր 14ին առտուն, կամ աւելի ճիշդ կ'ըլլայ ըսել, կէս օրէն ինը ժամ առաջ, սերժանթ Լօնկ, ծովեզերքին վրայ կատարած պտոյտէ մը յետոյ, անդիկային տուաւ կարգ մը տեղեկութիւններ։ Ըսաւ թէ վաչկատուններու ցեղ մը բանակած ըլլալու էր ամրոցէն չորս մղոն հեռու, պզտիկ լիճի մը մօտ ծովեզերքին վրայ, եթէ երբեք իր աչքերը չէին խաբեր զինքը։

—Ո՞վ են այդ վաչկատունները, հարցուց Ճէսբըր Հապսըն։

—Մարդ կամ ծովափիղ են, պատասխանեց սերժանթը։ Միջին բան մը չէր կրնար ըլլալ։

Քաջ սերժանթը շատ պիտի զարմանար, եթէ երբեք իմանար թէ կարգ մը բնագէտներ ընդունած են այդ «միջինը»։ Արդարեւ քանի մը գիտուններ Եսքիմոցիները նկատած են միջանկեալ տեսակ մը՝ մարդուն եւ ծովափիղին միջեւ։

Իսկոյն ճամբայ ելան տեղակալ Հապսըն, տիկին Բոլինա Պէրնէթ, Մէճ եւ ուրիշ քանի մը հոգի, երթալ տեսնելու համար այդ այցելուներու ներկայութիւնը։ Լաւ հագուած էին յեղակարծ սառնամանիքներէն զերծ մնալու համար, հրացաններով եւ կացիններով սպառազինուած, մուշտակապատ կօշիկներ հագած՝ որոնց հաստատուն յենակէտ մը կ'ընծայէր սառուցեալ ձիւնը։ Այսպէս դուրս ելան ամրոցին դուռնակէն եւ ծովեզերքին հետեւեցան, ուր գտնուող սառնակոյտերը կը խճողէին ճամբան։

Լուսինը, իր վերջին քառորդին մէջ, աղօտ նշոյլներ կ'արձակէր սառնակոյտերու դագաթներուն վրայ, երկնքի մշուշներու մէջէն։ Ժամուան մը գնացքէ յետոյ՝ տեղակալը ենթադրեց որ սերժանթը սխալած ըլլալու էր, եւ կամ թէ կրնար ծովափիղեր տեսած ըլլալ, որոնք անտարակոյս իրենց ծակերը մտած ըլլալու էին։ Այդ կենդանիները միշտ ճամբայ կը բանան սառած դաշտերուն մէջ։

Բայց սերժանթ Լօնկ ցոյց տալով գորշագոյն յարկանք մը, որ քանի մը հարիւր քայլ հեռու բարձրացած կոնաձեւ ցցունքէ մը կ'արձակուէր, բաւականաչափ սա պատասխանը տուաւ հանդարտօրէն.

—Աւասիկ ծովափիղներու յարկանք մը։

Այս պահուս կենդանի էակներ դուրս ելան հիւղակէն, ձիւնին վրայ քաշքշուելով։ Եսքիմոցիներ էին ասոնք. բայց ընիկ մը միայն պիտի կրնար ըսել թէ անոնցմէ որո՛նք այր կամ կին էին, այնքան դիւրաւ կը շփոթուէր հագուստնին։

Արդարեւ, առանց համաձայնելու վերեւ յիշուած բնապատմաբաններու կարծիքին, փոկեր, ճշմարիտ երկակենցաղներ կարելի էր նկատել այդ մազոտ մարդիկը։ Վեց հոգի էին անոնք. չորս չափահաս եւ երկու փոքր մարդիկ, լայն ուսերով, միջահասակ, տափակ քիթով, աչքերնին հովանաւորուած ահագին թարթիչներու տակ, մեծաբերան, թանձրաշրթն, եւն., երկար եւ կարծր մազերով, դէմքերնին մօրուքէ զերծ։ Իբր զգեստ ունէին ծովափիղի մորթէ կար վերարկուներ, կնգուղ մը, կօշիկներ եւ կիսաթաթմաններ։ Այդ կէս-վայրենի էակները մօտեցած էին Եւրոպացիներուն եւ լուռ կը դիտէին զանոնք։

—Եսքիմերէն գիտցող չկա՞յ, հարցուց Ճէսբըր Հապսըն ընկերներուն։

Ոչ ոք գիտէր այդ լեզուն. բայց իսկոյն ձայն մը լսուեցաւ, որ բարի գալուստ կը մաղթէր անգլիերէն լեզուով.

—Բարի եկա՛ք, բարի՛ եկաք։

Եսքիմոցի մըն էր, կամ աւելի ճիշդը, ինչպէս իմացան յետոյ, Եսքիմուհի մըն էր, որ տիկին Բոլինա Պէրնէթի կը մօտենար, բարեւ տալով ձեռքով։

Ուղեւորուհին, զարմացած, քանի մը բառերով պատասխանեց, զոր բնիկը դիւրաւ հասկցաւ։ Եսքիմոցիներու ընտանեքին հրաւէր եղաւ՝ մինչեւ ամրոց երթալու։

Եսքիմոցիները իրարու նայեցան, խորհուրդ հարցնելով։ Քանի մը վայրկեան վարանելէ յետոյ՝ Հապսըն տեղակալին հետեւեցան, սերտ կարգերով յառաջանալով։

Տան շրջափակը հասնելէն, եսքիմոցի կինը երբ տեսաւ ամրոցը, որուն գոյութիւնը մտքէն չէր անցներ, գոչեց.

—Տո՛ւն, տո՛ւն, ձիւնաշէն տուն։

(Շարունակելի)

թէեւ ինք միայն ըլլար այդ համազգայինը դառնալու։ Ընդհակառակը, այսօր, Հռենոսի միւս կողմը, Շիլլերը այնքան գերման հեղինակ մը կը դառնայ որ հին Կեղտերը չպիտի կրնային ըմբռնել ու գնահատել այդ բանաստեղծին հանճարը։ Մինչ Կէթէ մեզ կը կոչէ այն գրականութեան, զոր ինք «տիեզերական» կը կոչէր, Շիլլեր ազգային գրականութեան կը պատկանի միայն։

Դար մը յետոյ՝ մատենագրի մը վրայ եղած դատումը հանրութեան եւ քննադատութեան կողմէ՝ ապագայ սերունդին կարծիքն իսկ կը ներկայացնէ ալեւս։ Արդ՝ ապագայ սերունդը ի՛նչպէս կը գնահատէ Շիլլերի գործը։ Ի՛նչ չափով եւ ի՛նչ ուղղութեամբ փոփոխուած են ժամանակակից հիացողներու վճիռները։ Ընդհանուրին կարծիքով, Շիլլերի թատերական գործն է որ ժամանակին ծափահարութիւններուն արժանացած է։ Աւազակները, Տօն Քարլոս, Վալլէնշթայն եւ Կիյոմ Թէլ կը շարունակեն խանդավառել գերման թատրոնները եւ ամէն օրերու պէս հռչակաւոր կ'ըլլան։ Իբր թատերական հեղինակ ամէնէն աւելի նորութիւններ ներմուծած է Շիլլեր, եւ իբր այդ՝ խոր ազդեցութիւն ձգած։ Փրանսա, Սպանիա, Անգլիա արդէն իսկ ազգային թատրոն մը ունէին Շիլլերի ատեն, հաստատուն յատկը ֆրանսական, սպանիական եւ բրիտանական ոգիին։ Գերմանական թատրոնը պէտք էր ստեղծել։ «Վերջապէս Փրեթերիք Շիլլեր երեւան եկաւ»։ Ու իր ձուլած կաղապարին այնքան վերջնական դրոշմ մը տուաւ որ իր յաջորդները, կամայ ակամայ, ստիպուեցան ընդունիլ զայն։ Ամէն տեսակ սեռ, տասնըիններորդ դարու ընթացքին մէջ, Շիլլերեան բանաձեւը մերժած են՝ տարբեր ճամբու մը հետեւելով, մոլորած են։

Փրանսական դիւցազներգութիւններէն Սիտ եւ Սիննա, Ֆետր եւ Աթալա տիեզերական դրոշմ կը կրեն բոլորովին, կարելի եղածին չափ կապակցութիւն չունենալով ժամանակի եւ տեղական պայմաններու, մինչ գերման թատերգին հրաշակերտները անխուսափելի դրոշմը կը կրեն իրենց դարաշրջանին։ Շիլլերի թատերախաղերէն ամէնքը ալ ձգտում ունեցող գործեր ըլլալով, ժամանակակից դրութիւններ եւ բարքեր կը պատկերեն։ Շիլլերի կարգ մը գործերուն մէջ Ժան-Ժագ-Ռուսոյի ազդեցութիւնը կը նշմարուի, բնութեան վիճակին իտէական յղացումով, մարդկային տիեզերական եղբայրութեան անուրջով։ Յետոյ, Շիլլերի Իտէալականութիւնը կերպարանափոխ եղաւ, եւ յեղափոխական յոռետեսութիւնը մեղմացաւ, Հերտէրի գաղափարներու ազդեցութեան ներքեւ։ Այսպէս Փրեթերիք Շիլլեր իր ինքնութիւնը չպահեց, միշտ այլազան ազդեցութեանց ենթակայ ըլլալով։

Իր նկարագրած ամէնէն յատկանշական դէմքն է, անվիճելիօրէն Բօզա մարքիզը, Տօն Քարլոսի մէջ։ Իր գրական գործունէութեան շրջանին մէջ՝ դիտելի է որ Շիլլեր զգալապէս կերպարանափոխած է իր տաղի ձգտումները։ Մարի Սթուարդ, Վալլէնշթայն մեծ գեղեցկութեամբ օժտուած գործեր են, որոնք կրնան իբր դասական գործ նկատուիլ։ Շիլլերի միտքը արդէն հասունցած էր, երբ գրեց այս տաղերը։ Մինչ ալ, այդ միջոցին խորապէս ուսումնասիրած էր հելլենական թատրոնը, օգուտ քաղելով անկէ։ Բաղդատականութեան նաեւ հետամուտ, իր փիլիսոփայական եռանդը սահմանափակուած էր ինքնակոչութեան անհուն սիրոյն արտայայտութեան մէջ. Շիլլեր այդ միջոցին ջանաց Շէքսբիրեան ողբերգութիւն մը յօրինել, ուր նկարագիրներ պարզուած ըլլային, եւ ուր տիրող գաղափարը ըլլար ճակատագիրը, ինչպէս Հելլէնները կը յղանային։ Այս փորձը յաջողութեամբ չպսակուեցաւ։ Բացառութիւն կրնայ համարուիլ թատերախաղ մը՝ Օրլէանի կոյսը, որ տակաւին կը ներկայացուի, մեծ ընդունելութիւն գտնելով։ Բայց այդ թատերախաղին մէջ ալ Շիլլեր սխալ մը գործած է, իր դիւցազնուհին սիրահարցնելով՝ անգլիացի [illegible] ձիաւորի մը։ Այն վայրկեանէն սկսեալ երբ Ժան տ'Արք սէր մը կը զգայ, առաւել բան մը չարժեր ալ եւս։ Շիլլեր չէ ըմբռնած Ժան տ'Արքի հոգին։ Չեմ գիտեր թէ ո՛րը աւելի նախատական է Օրլէանի կոյսին յիշատակին համար, գերման բանաստեղծին ռոմանթիք թատերախա՞ղը թէ Վոլթէրի անարգ հեգնութիւնը։ Ժան տ'Արք դիւցազնական անձնաւորութիւն մըն է, եւ ոչ թէ ռոմանթիք։ Ո՛րքան անհամ պիտի ըլլար ողբերգականի վերածել զանի։ Մարդ կը զարմանայ որ Շիլլեր խորհած ըլլայ այդ բանին վրայ։

Գերմաններուն պէս Շիլլեր ալ կ'ըմբռնէր պատմութեան ոգին, ունէր գեղեցկագիտական գաղափարներ, փիլիսոփայական ուղեղ մը։ Իր գաղափարները թէեւ միշտ ազդուած ռուսոյական եւ քանթեան վարդապետութիւններէն, այսուհանդերձ թելադրիչ են նորէն։ Շիլլեր երկու մեծ ընտանիքներու բաժնեց արուեստագէտները, միամիտ ու զգայնիկ։ Հին բանաստեղծութիւնը միամիտ էր արդէն։ Կէթէ, հելլէն գրականութեան ձգտումներով առաջնորդուած այդ բանաստեղծը միամիտ մը եղաւ։ Իսկ Շիլլեր ինքզինքը կը դասէր զգայնիկներուն մէջ, մոռնալով հանդերձ միամիտ արուեստին փթթումը, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ բնութեան վիճակը՝ մասնաւորականութեան մէջ յեղակարգուած, Շիլլեր կը ջատագովէր պարզունակ կեանքի վերադարձը՝ անկաշկանդութեան միջոցաւ։ Իր բովանդակ իմաստասիրութիւնը ու գեղեցկագիտութիւնը այս խօսքին մէջ կը կայանար. «Մարդ հարցուցա՞ծ են երբեք թէ ի՛նչ բան կ'ըլլայ վանեմ ու հայելայ։ Տեսնելը կրնայ քեզի ուսուցանել այդ բանը։»

Շիլլերի բանաստեղծութիւնները եւ տաղերը բոլորովին դասական ոգիով առաջնորդուած են եւ իր գործին անկարելի մասը կը կազմեն։ Ճշմարիտը խօսելով իր բուն իսկ քնարերգական գործերը ամէնէն անարժէքները նկատուած են Գերմանիոյ մէջ։ Ենթակայական ոգին կը պակսէր Շիլլերի։ Ի փոխարէն, ոչ ոք կրցած է Շիլլերը գերազանցել պատմական դիւցազներգութեան, բալլատի (պալլատ) մէջ։ Իր ռոմանթիք բանաստեղծութեանց գլուխ-գործոցները անմոռաց հաճոյք մը կը պատճառեն մարդուն ականջին, աչքերուն եւ մտքին։

Փրեթերիք Նիցչէ տեղ մը գրած է. «Եթէ կայ բան մը որ պատիւ կը բերէ այսօրուան Գերմաններուն, այն իրողութիւնն է թէ ալ եւս չեն կրնար մարսել Շիլլերի երկարաբան ու աղմկալից ոճը։ Նիցչէ իր ժամանակակիցներու միահամուռ կարծիքն է որ կ'արտայայտէ այդ խօսքով։ Շիլլեր սքանչելիօրէն արտայայտած է տիկին Սթաէլի խորհող ու երազող Գերմանիոյ իտէական տենչանքները, այն ռոմանթիք Գերմանիոյ, «ձիւնափառ դղեակին մէջ, ուր կը թափառէին հոգեպաշտ իմաստասէրներ։» Արդարեւ այսօր, Գերմանիոյ ազնուական եւ միջակայ դասակարգերը բուռժուական, առեւտրական, ճարտարարուեստական գաղափարներով առաջնորդուած են. իսկ կարօտ դասակարգը՝ որ մարքսեան է, բնաւ չի համապատասխաներ Շիլլերի նկարագրած հեզիկ եւ համակ բանաստեղծական Գերմանիոյն, որուն եթերային պատկերը կը դիտուէր երազի մէջ։

ՄՈՐԻՍ ՄԻՒՐԷ

Թարգմ. Զ. Ն.

Արտաքին Լուրեր

ՊԱՏԵՐԱԶՄ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՒ ՃԱՊՈՆԻ ՄԻՋԵՒ

ՑԱՄԱՔԻ ՎՐԱՅ

Հուն-Հոյի վրայ. — Զինուորական վերջին գործողութիւններ. — Երկու հակառակորդ բանակներուն կացութիւնը։

Բարիզ, 13 մայիս. — Լինիեվիչ զօրավարին մէկ հեռագիրը, Հուն-Հոյի վերին հովիտին մէջ մայիս 5ին եւ 6ին տեղի ունեցած դէպքերուն նկատմամբ, ցոյց կու տայ թէ երկու հակառակորդներուն կացութիւնը, ռազմագիտական թատրին այդ մասին մէջ, երկու ամիսէ ի վեր շատ չէ փոխուած։ Ռուսական պաշտօնագիրը կը յիշէ Ռէնէնքամփ զօրավարին զօրախումբը, որուն կատարած դերը չէ մոռցուած Չին-Հօ-Չէնկի մէջ փետրուարի վերջին օրերուն. նաեւ առաջին զօրաբանակի (Լինիեվիչ) ձախ թեւին ծայրը Մուքտէնի ճակատամարտին ատեն (մարտ 1էն 12). յետոյ Մատրիթով գնդապետին զօրախումբին կողմէ։ Ռէնէնքամփի զօրախումբը կ'երեւայ թէ կրկնապատկուած է, միանգամայն հսկելու Սին-Մին-Բաւի եւ Իսթանի ճամբաներուն վրայ որոնց իրար կտրած տեղին կը տիրէ Նան-Ջան-Զէն-Զի մէջ ճապոններուն բանակին (որ երբեմն Նօկիի բանակ ը կը կոչուէր) մէկ մասը, հաւանօրէն պահեստի զօրաբաժինները, Հուն-Հոյի հովիտին մէջ կը գտնուի. հիմա այդ բանակը հինգերորդ կը կոչուի՝ Քավամուրա զօրավարին հրամանատարութեանը տակ, Յետոյ արեւելեան կողմը Սին-Մին-Բաւի եւ Թսին-Քաւալի կողմերը կ'երեւայ թէ ճապոնները թեթեւ զօրախումբեր միայն ունին, հեծեալ Թունկուզներու եւ չինական հետիոտն քաղաքապահ զինուորներու աջակցութեամբ։ Ճապոնական զօրութեանց այդ դանդաղ յառաջացումը ամիս մը տեւող պակաս Մէյէոնի գործով, ուր ճապոնները մտան ապրիլ 10ին։ Կաօ-Ջան լեռը, որուն վրայ զինուորական կայաններ ունէին, գտնենք կ'առնէին Ռուսներէն, որոնք տիրացած էին Էր-Տաօ-Հօ-Զիի։ Ապրիլ 14ին ճապոնական շարժման մէջ վերականումը կը հարկադրէր Ռուսները թողուլ Բօ-Զիա-Զէն. նաեւ 15ին՝ Թսին-Քաւա-Սիան. հետեւեալ օրերն ալ Թեան-Ալ-Բէու եւ Ա-Ցա-Լօու ճապոններուն ձեռքը կ'իյնային։ Ռուսները, ապրիլ 18ին, վերստին երեւան կ'ելլէին Թսին-Քաւա-Սիանի մէջ, եւ ապրիլ 22ին, Տա-Շի-Հօ-Զիի մէջ յարձակում մը կրելով, թշնամին ետ կը մղէին դէպ ի Բա-Զիա-Զէ։ Այս զանազան դէպքերը ճապոններուն կողմէն մեծ յառաջացում մը ցոյց չեն տար, եւ միեւնոյնն էր նաեւ վերջին լուրերուն համար, որոնց համաձայն ճապոնները մայիս 1ին անցած էին Մա-Լաւ-Բէու-Լինկը, Ջիա-Ի-Թայը եւ մայիս 8ին ալ հետազօտութիւն մը կը կատարէին Սին-Հօ-Լինկի կիրճին մէջ։ Վերջապէս մայիս 9ին ռուսական զօրախումբ մը, հետեւակներու երկու գունդեր եւ Խազախներու հինգ հեծելագունդեր բաղկացած եւ հինգ հրետաններով, Նան-Զան-Չէն-Զէն կ'ուղղուէր՝ յարձակելու ճապոններուն վրայ, Տա-Զի-Հօ-Զի կողմերը։ Աստր հետեւանքը կ'ըլլար կարեւոր ընդհարում մը, որու միջոցին, Ռուսներէն երեք հարիւր հոգի սպանուած կամ վիրաւորուած էին։ Բոլոր այս լուրերը ցոյց կու տան թէ ճապոնները հազիւ կը հասնին Կաօ-Ջան եւ Լաու-Ջան լեռանց գագաթը, վերին Սանկարիի եւ Հուն-Հոյի ու Եալուի հովիտներուն մէջտեղը. անկարելի է ասոր ընդհանուր նշանակութիւնը հաշտեցնել այն մտացածին լուրերուն հետ թէ Ռուսները Գիրինը թողլու վրայ են։ Այսօրուան հեռագիրները ցոյց կու տան թէ ճապոնները բռնած են Տա-Զի-Հօ-Զիի կէտը (Թօքիօյի մէջ Եան-Կի կամ Հինկ-Զինկ կը կոչուի), անշուշտ Ռուսներուն կողմէ թողուած, Բլը-նամի երկու զօրախումբերուն համապատասխան յառաջացումին վրայ, մէկը Հուն-Հոյի հովիտէն եւ միւսն ալ Սին-Մին-Բաւէն։ Մայիս 5ին, Լինիեվիչ զօրավարին մէկ տեղեկագրին համաձայն, ռուսական կայան մը ետ կը մղէին մինչեւ Զի-Միաօ-Զէ. մայիս 6ին այդ տեղին մօտ ճակատամարտ մը կը կատարուէր։ Մայիս 6ին եւ 7ին Ու-Ցան-Լօու ռուսական զօրախումբը գիւղին հարաւային կողմէն տասը քիլոմեթր հեռուն ընդհարում մը կը կատարէր։ Ստորեւ զօրաբաժին մը աւելի դէպ ի հարաւ կ'երթար՝ Պա-Տա-Բէ-Լինկի կիրճը պաշտպանելու։

(Թան)

ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

Ռոժեսթվենսքի եւ Նեպոկաթով. — Միացումը. — Թոկոյի ծրագիրը. — Մօտալուտ ճակատամարտը։

Պրիւսէլ, 13 մայիս. — Ալ այս անգամ Ռոժեսթվենսքիի եւ Նեպոկաթովի միացումը կատարուած է եւ ռուսական նաւատորմը ամբողջութեամբ ծովին բացը գացած է, բայց յայտնի չէ թէ դէպ ի ո՛ր կողմ կ'երթայ։ Ուրեմն վճռական շրջանին մէջ կը մտնենք նաւային այս մեծ ճակատամարտին եւ պիտի տեսնենք թէ ի՛նչ արդիւնք կրցած է ունենալ Ռուսիոյ ըրած անհուն ճիգը՝ այդքան զօրաւոր նաւատորմ մը ղրկելու Ծայրագոյն Արեւելքի ծովերը։ Բնականաբար բնաւ տեղեկութիւն չկայ Թոկօ ծովակալին ծրագրին վրայ եւ ի՛նչ որ կարելի է վստահութեամբ ըսել՝ այն է թէ ճապոնները լաւ պահպանութիւն կը կատարեն այն ամէն տեղերը, ուրկէ կարելի է թէ անցնելու ըլլայ ռուսական նաւատորմը։ Ֆորմոզայի եւ Բէսքատոր կղզիներուն շրջակայքը ականներ դրուած են եւ ճապոնական յածանաւակներ իբրեւ պահակ կը պտտին՝ Փիլիպպեանց կողմերը։ Գալով այն խնդրոյն թէ ո՛ւր կը գտնուի ճապոնական նաւատորմին մեծ մասը, անկարելի է գիտնալ։ Հետզհետէ սա համոզումը կը տիրէ, սակայն, թէ Թոկօ ծովակալը չուզեր դէմ առ դէմ եւ մեծ ճակատամարտ մը կատարել Ռոժեսթվենսքիի դէմ եւ գաղափարներու այդ կարգին մէջ պէտք է նկատողութեան առնել բարձրաստիճան անձնաւորութեան մը տեսակցութիւնը Տէյլի Նիւզի Բարիզի թղթակցին հետ՝ ճապոններու մտադրութեանց մասին։ Այդ անձնաւորութիւնը ըսեր է թէ Թոկօ ծովակալը մտադիր է Ռոժեսթվենսքիի սպասել Ովկէանոսի մէջ, Հնդկաչինէն եւ Ճապոնէն շատ հեռու, վասն զի անոր իրական նպատակն է ոչ թէ ռուսական նաւատորմը փճացնել, այլ զայն բռնել։ Թոկօ եւ ոչ մէկ պարագայի մէջ կ'ուզէ ծովուն յատակը ղրկել ռուսական նաւատորմը, այլ կը փափաքի զայն բռնել, յաղթական կերպով տանելու ճապոնի նաւահանգիստները։ Եթէ Ռուսները Վլատիվոսթոք երթան, եւ կամ եթէ Թոկօ ծովակալը նոյն նաւահանգիստը մտնէ, Ռոժեսթվենսքիի նաւատորմին կացութիւնը միեւնոյնը պիտի ըլլայ, վասն զի անգամ մը որ պաշարուի Վլատիվոսթոքի մէջ, Բորթ-Արթուրի առաջին նաւատորմին վիճակին պիտի ենթարկուի։ Ճապոններուն հաշիւը սա պէս է. — Ռուսական նաւատորմը եւ կամ անոր մեծ մասը ձեռք անցնելով, Ճապոն ալ եւս պարտաւոր պիտի չըլլայ պատերազմական տուգանք մը պահանջել Ռուսիայէն, քանի որ կատարուած գրաւումները վերջնականապէս կը լուծեն նաւային գերակայութեան խնդիրը Ծայրագոյն Արեւելքի ջուրերուն մէջ։ Այդ կերպով հաշտութեան խնդիրը մեծապէս պիտի դիւրանայ։ Շատ լաւ, սակայն ատոր համար հարկ է որ Թոկօ յաջողի գրաւել ռուսական նաւատորմը։ Այս անձնաւորութիւնը, որուն հետ տեսակցած է Տէյլի Նիւզի թղթակիցը, կ'աւելցնէ թէ շատ մեծ կարողութիւն մը կ'ընծայէ Ռոժեսթվենսքիի մարտանաւերուն։ Մեր մասին բնաւ տարակոյս չունինք թէ Թոկօ վերջնական յաղթանակը պիտի տանի. բայց ռուսական նաւատորմին քանդումը գրաւումէն աւելի հաւանական կը նկատենք, ուրիշ բան է եթէ Ռոժեսթվենսքիի մարտանաւերուն համար հուսահատիլ նաւազները բոլորովին անկարող ըլլան։ Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, Ծայրագոյն Արեւելքի ջուրերուն մէջ կատարուելիքը անձկալից է մէկէ աւելի տեսակէտներով, որովհետեւ Ռոժեսթվենսքիի պէտք եղած յանդգնութիւնը ունեցաւ այնքան մեծ նաւատորմ մը տանիլ նոյն ջուրերը, առանց մինչեւ հիմա դեռ առիթը չունենալու գնահատել ատոր պատերազմիկ յատկութիւնները։

(Էնտէ. Պէլժ)

Լոնտոն. — Հոնկ-Քոնկէն մայիս 12 թուականով հեռագիր մը կը հաղորդէ Տէյլի Քրոնիքլ. — Հոս ճակատամարտի մը կը սպասեն շրջանակները։ Հիւանդանոցի երիզները կը նորոգեն. նոր երկրին մէջ տեղեր կը սահմանուին՝ հիւանդանոցներ հաստատելու համար։ Մայիս 9ին Հինզանկ շոգենաւը պիտակ ներկուած երկու յածանաւակներ տեսեր է Թայշաօ կղզին բացերը, Ֆորմոզայի հիւսիսային կողմը։ Ճապոնական յածանաւակ մը մայիս 7ին բռներ է Թեմիս շոգենաւը Նաճէն հեռանալէն տասնըութ ժամ ետքը։ Այդ շոգենաւին ուղեւորները կ'ըսեն թէ Ճապոնի մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէր։

— Բեդերսպուրկէն քանի մը լրագիրներու ուղղուած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ Ռուսները Օտեսայի մէջ մեծաքանակ պաշար կը պատրաստեն Նիքոլայէվ ղրկելու համար, ուրկէ կը հետեւցնեն թէ Ռոժեսթվենսքիի այդ նաւահանգիստը պիտի երթայ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

Դաշնակցութեան վերանորոգումը. — Պայմանները. — Հաշտութեան խնդիրը.

Լոնտոն, 13 մայիս. — Թօքիօյէն հեռագրական կը հաղորդէ Տէյլի Թելէկրաֆ. — Հիմա հաստատուած է որ Մուքտէնի ճակատամարտէն առաջ հաշտութիւնը գրեթէ կնքուած պէս էր, բայց թէ Պալթիկի նաւաբաժնին ժամանումը Ռուսներուն յոյսերը վերակենդանացուց։ Բեդերսպուրկի կառավարութիւնն ալ բնաւ չէր հաւատացած թէ Ռոժեսթվենսքի կրնայ չինական ծովը ժամանել։ Հոս ոչ ոք տարակոյս ունի թէ հաշտութիւնը մօտալուտ չըլլայ, Մ. Նահանգաց նախագահը գիտէ որ Ռուսիա կ'ուզէ վերջացնել պատերազմը եւ Բեդերսպուրկի կառավարութիւնը իմաց տուած է Պ. Ռուզվէլթի թէ Ճապոն եթէ պատերազմական տուգանք չպահանջէ, Ռուսիոյ արժանապատուութիւնը փրկելու նպատակով, հողեր տալու պարագան Չինաց համար կարեւոր մը պիտի նկատուի, եւ ոչ թէ Ռուսիոյ։ Մեծ յոյս կայ գաղտնի բանակցութեանց եւ հաշտութեան դաշնագրութեան մէջ գաղտնի յօդուածներ դրուելուն վրայ։ Միւս կողմէ Ճապոնի արտաքին գործոց նախարարը լաւ գիտէ որ Ռուզվէլթ նախագահը այն տեսակ պայմաններ պաշտպանեց որոնք հաճելի պիտի ըլլան չէզոք տէրութեանց, ինչպէս որ խնդիրը կախեալ ունի միւս տէրութեանց համաձայնութենէն որ մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ։ Ճապոնի պետական մարդիկը համոզուած են որ ռազմագիտական եւ քաղաքական գիրքերու փոփոխութիւնը Անգլիոյ եւ Ճապոնի դաշնակցութիւնը գրեթէ անզգալի վիճակի մը կը վերածէ։ Նկատելով որ այդ դաշնակցութեան վերանորոգումը այս տարի պիտի կատարուի, Խորհուրդ մը գումարուեցաւ, այս խնդիրը քննելու համար. — Ա. Քօրէայի եւ Մանչուրիոյ ամբողջութեան պահպանման վերաբերեալ յօդուածները պիտի պահուին։ Բ. Պէտք է մինչեւ Հնդկաստան տարածել այն շրջանակը, որուն մէջ Ճապոնի դերը պարտաւորիչ եղած է նոյն դաշնագրութեամբ։ Գ. Անգլիոյ հանրային վիճակին կարծիքը թոյլ պիտի տա՞յ, որ ազատական կուսակցութենէն նախարարութիւն մըն ալ երբ կազմուի, յարգէ դաշնագրութեան տրամադրած յանձնառութիւնները։ Դ. Մեծն Բրիտանիա ի՛նչ պիտի տայ փոխարէն նոր դաշնագրութեան մը որ խիստ անհրաժեշտ չէ՝ Ծայրագոյն Արեւելքի ռուսական քաղաքականութիւնը անյաջողութեան ենթարկելու համար։ Դաշնագրութեան վերանորոգման սկզբունքը նորէն ընդունուեցաւ։ Դաշնագրութիւնը պիտի պարունակէ լաւ սահմանուած քաղաքականութիւն մը՝ Մանչուրիոյ եւ Քօրէայի ապագային նկատմամբ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ֆրանսացիի մը ձերբակալութեան խնդիրը. — Չէզոքութիւն. — Իրաւագիտութեան բրօֆէսորի մը հակասութիւնը։

Լոնտոն, 13 մայիս. — Թօքիօյէն կը հեռագրեն Տէյլի Թելէկրաֆի. — Ֆրանսացի Պ. Պուլսէնի տունէն գտնուած թուղթերը կը թարգմանուին։ Բանտարկեալներուն հետ լաւ կը վարուին. արտօնուած են իրենց անկողինները եւ կերակուրները բերել տալու։ Կարգ մը մարդիկ ալ կը հարցաքննուին։

Բարիզ. — Ժուրնալ սա հեռագիրը ստացած է Թօքիօյէն. — Վճռական ապացոյցներ ձեռք բերուեր են եղեր Պուլսէնի դէմ որ ամբաստանուած է թէ կանոնաւոր կերպով զինուորական տեղեկութիւններ հաղորդեր է Շանկայի ռուս պաշտօնեաներուն, կարգ մը միջնորդներու շնորհիւ։ Երկու ճապոններ ալ մեղսակից են, մէկը՝ Նաքէ նաւային վարժարանի նախկին ուսուցիչ՝ ճամբուած, եւ միւսը՝ Եոքոզուքի նաւային նախկին մեքենագէտ՝ պաշտօնանկ եղած։ Երկուքն ալ իրենց խորհրդաւոր աշխատակցութեան համար դրամ կը ստանան եղեր Պուլսէնէն։ Թօքիօյի մէջ ֆրանսական ամբողջ գաղթականութիւնը կը հաստատէ Պուլսէնի անմեղութիւնը, որ արդէն շատ ժողովրդականութիւն կը վայելէ ճապոնական ընկերութեան մէջ։ Պուլսէն ինքզինքը պաշտպանելու համար կ'ըսէ թէ լոկ իբրեւ լրագրական թղթակից տեղեկութիւններ կը ղրկէ Շանկայ։

Պրիւսէլ. — Էնտեբանտանս Պէլժ կ'ըսէ. — «Ռուս պաշտօնատար մը՝ Պ. տը Մարթէնս Բեդերսպուրկի լրագրի մը նամակ մը ուղղեց, որով կը ջանայ հաստատել թէ միջազգային օրէնքը կ'արտօնէ չէզոք երկիրները՝ պատսպարան ընծայել պատերազմիկներու նաւերուն։ Պ. տը Մարթէնս, սակայն, իր «Տարերք միջազգային իրաւագիտութեան» գործին մէջ սա տողերը կը գրէ. — «Պատերազմիկ տէրութեան մարտանաւերուն արգիլուած է կենալ չէզոք Պետութեան մը նաւահանգիստին կամ ծովածոցին մէջ։ Սակայն, «իբրեւ բացառութիւն» կ'ընդունուի որ այդ նաւերը, [illegible], կարենան այդ ծովածոցերուն կամ նաւահանգիստներուն մէջ կենալ փոթորիկի ատեն, եւ կամ ածուխ նորոգելու, կամ ուտելիքի եւ ջուրի պաշարները ամբողջացնելու համար, որոնք անհրաժեշտ են երթալու ամէնէն մօտ նաւահանգիստը՝ իրենց պատկանած երկրին եզերքին վրայ։» Ինչպէս կ'երեւայ, ամէն բան փոխուած է. ի՛նչ որ բացառութիւնն էր, կանոնի կարգ անցած է, եւ եթէ պատերազմ մը չըլլար, ռուս լրագիրները պիտի յայտարարէին թէ չէզոք Պետութիւնները պարտաւոր են օգնել մարտանաւերուն երբ... այդ նաւերը ռուսական են»։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԷՆՆԱ, 16 մայիս. — Ռուսական նաւատորմը Հոնկ-Քոնկի նաւահանգիստը վերադարձած ըլլալով, նորէն անհամաձայնութիւն ծագեցաւ Ճապոնի եւ Ֆրանսայի միջեւ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Ճապոնի եզերքներուն պահպանութեանը յանձնուած մարտանաւերէն Նէֆու-Մարու յածանաւակը փոթորիկի մը պահուն խորտակուեցաւ Ֆուզանի եզերքը։

— Հոնկ-Քոնկի նաւահանգիստին մօտ տասներկու մարտանաւեր տեսնուեր են, սակայն չէ հաստատուած թէ ո՛ր ազգին կը պատկանին։

— Կացութիւնը բացառիկ կարեւորութիւն առաւ։ Նաւային մեծ ճակատամարտ մը մօտալուտ կը նկատուի։

— Սայկոնէն Բեդերսպուրկ ղրկուած հեռագիր մը կը հաստատէ Ռոժեսթվենսքիի եւ Նեպոկաթովի միացումը, որ առջի օրը տեղի ունեցած է։

— Թօքիօյէն կը հեռագրեն Թայմզի թէ Ռոժեսթվենսքիի Հոնկ-Քոնկի նաւահանգիստը վերադառնալու պարագան ճապոնները խիստ զայրացուցեր է Ֆրանսայի դէմ եւ ճապոնական լրագիրները որոնք նախապէս չափաւոր լեզու մը կը գործածէին, հիմա աւելի բուռն լեզուաւ մը կը խօսին։ Թայմզ այդ հեռագրին առթիւ կ'ըսէ թէ Ռուսներուն վերադարձը այդ լուրը, զոր հեռագրական քանի մը թղթակիցներ հաղորդած են, տակաւին վերջնականապէս հաստատուած չէ եւ թէ Ռոժեսթվենսքիի նորէն ֆրանսական սահմանականութեանց ջուրերը վերադառնալը Ֆրանսայի բարեկամին վայելուչ ընթացք մը չէ, վասն զի այդ կերպով Ֆրանսայի դիրքը դժուարացած է։

— Թօքիօյէն կը հեռագրեն թէ Քօրէայի Նեղուցին հարաւային կողմի ծայրէն թնդանօթի ձայներ լսուած են, սակայն ի՛նչ տեսակ պատճառէ առաջ եկած ըլլալնին յայտնի չէ։

— [illegible] այն զրոյցը թէ ճապոնական քանի մը թորփիլանաւեր [illegible] ըլլան։ Ռուսական ու ճապոնական մարտանաւերու միջեւ ընդհարում չէ կատարուած եւ ճապոնական նոյն թորփիլանաւերը հեռուէն հետազօտութիւն մը միայն կատարած են։

ԹՈՔԻՕ. — Ֆուզանի եզերքը խրած ճապոնական յածանաւակը պիտի ազատուի, վասն զի այդ տեղը աւազուտ ըլլալով նաւը չէ վնասուած։

ՓԱՐԻԶ. — Կ'ըսուի թէ Ֆրանսայի դահլիճը լիազօրէն կ'աշխատի պատերազմը վերջացնելու եւ հաշտութիւն գոյացնելու համար եւ թէ իր ըրած ջանքերէն արդիւնք մը կը սպասէ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Հոնկ-Քոնկէն կը հեռագրեն թէ ճապոնական բազմաթիւ մարտանաւեր ռուսական նաւատորմին դէմ կ'երթան, դէպ ի հարաւ ուղղուելով արագընթաց։ Նաւային ճակատամարտ մը մօտալուտ կը նկատուի։ Այս լուրը բերաւ Հոնկ-Քոնկ ժամանած անգլիական շոգենաւ մը։

ՓԱՐԻԶ. — Ֆրանսայի կառավարութիւնը, իբրեւ պատասխան այն խիստ յայտարարութեանց զորս Ճապոնի լրագիրները Ֆրանսայի դէմ կ'ընեն, ըսելով որ չէզոքութիւնը բռնաբարած է, Հնդկաչինաստանի ֆրանսական նաւաբաժնին հրամանատար Ժանքիէր ծովակալին տեղեկագիրը հրատարակեց՝ ծանուցանելով թէ Աննամի եզերքը հետազօտութիւն կատարելով ռուսական մարտանաւ բնաւ չէ տեսած. նաեւ թէ բոլորովին սուտ են այն զրոյցները որոց համաձայն ռուսական նաւատորմը Հնդկաչինաստանի ջուրերուն կամ նաւահանգիստներուն մէջ կեցած ըլլայ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Նիու-Չուանկէն կը հեռագրեն թէ Օեամայի բանակին համար ճապոնական զինուորներ ժամանած են նոյն նաւահանգիստը եւ թէ այդ զինուորները քաղաքին ռազմական գիծը կը ղրկուին։ Օեամա մարշալը հիմա պէտք եղածին չափ զօրք ունի եւ իր վաշտերուն պակասները լրացուցած է, որով կարեւոր ճակատամարտներ մօտալուտ կը նկատուին։

ԹՈՔԻՕ. — Մայիս 12ին Մոճի ժամանած նորվեկեան շոգենաւ մը լուր բերաւ թէ օր մը առաջ հիւսիսային լայնութեան 33.45 եւ արեւելեան երկայնութեան 129.20 աստիճանին վրայ թնդանօթի ձայներ լսեր եւ նոյն իսկ անոնցմէ առաջ եկած ցնցումները զգացեր է, բայց թանձր մշուշի մը հետեւանքով բան մը չէ կրցած տեսնել. միայն կրցած է նշմարել թէ ճապոնական թորփիլանաւեր կ'երթային ցոյց տրուած ուղղութեամբ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Վերջին լուրերու նայելով սպասուած նաւային ճակատամարտը սկսած է։ Թոկօ իր պատրաստած ծրագրին համաձայն գործելով, նախ իր թորփիլանաւերը ղրկած է ռուսական մարտանաւերուն դէմ։ Այդ թորփիլանաւերը բուռն յարձակումներու ձեռնարկեր են, բայց տակաւին մանրամասնութիւն չկայ։

— Թօքիօյէն կը հեռագրեն թէ Թոկօ ծովակալը իր նաւատորմը պատերազմական վիճակի մէջ դրեր է, բոլոր նեղուցները եւ ջրանցքները մարտանաւերու միջոցաւ փակելով, որով ռուսական մարտանաւերը առանց ճակատամարտի պիտի չկրնան Վլատիվոսթոք երթալ։ Թոկօ, իբրեւ ճակատամարտի պատրաստութիւն, շատ մը թորփիլանաւեր ղրկեր է ռուսական մարտանաւերուն գտնուած տեղը։ Թորփիլանաւերու այդ յարձակումներէն ետքը պիտի սկսի բուն իսկ ճակատամարտը։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Կունչուլինէն կը հեռագրեն թէ Քուրօքի զօրավարը սկսեր է յառաջանալ եւ հասեր է Սանկարիի եւ Հուն-Հոյի հովիտները իրարմէ անջատող բարձունքները։

ՓԱՐԻԶ. — Բեդերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ Ռոժեսթվենսքի ծովակալը, չափազանց յոգնութեան հետեւանքով, բաւական ծանրապէս հիւանդացեր է։

Պ. ԹԻԹՈՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեսփ. Ժողովին մէջ. — Պ. Թիթոնի կարեւոր յայտարարութիւնները միջազգային քաղաքականութեան վրայ. — Եռեակ Զինակցութիւնը։

Հռոմ, 13 մայիս. — Արտաքին գործոց նախարար Պ. Թիթոնի, երէկ, ճշմարիտ յաջողութիւն մը ունեցաւ Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Նախարարը ի վեր հանեց Իտալիոյ քաղաքական նոր ձգտումները եւ անհատական ծաւալումները։ Նախ յայտարարեց որ պատերազմական ծախքերը ձեռնհասութիւն պատճառելու չեն, որովհետեւ անհրաժեշտ պէտքերու յատկացուած են։ Զինուորական ծախքերու յաւելումը նշան չէ ու եւ է փոփոխութեան Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Պ. Թիթոնի ալ բացարձակ կերպով յիշատակեց Եռեակ Զինակցութիւնը, ինչպէս չէին ըրած միւս բանախօսներ եւս։ Միայն հերքեց այն տարակուսանքը թէ յոյս Իտալիոյ նուազած է Եռեակ Զինակցութեան արժէքը։ Նախարարը յարեց. «Եռեակ Զինակցութիւնը մեզ զերծ կը կացուցանէ զինուորական չափազանց ծախքերէ, բայց ոչ ոք կրնայ ըսել թէ կ'արգիլէ մեզ նաւատորմ մը ու բանակ մը ունենալէ։ Ժամանակի վատնում մը պիտի ըլլար փնտռել թէ որո՛ւն աւելի կամ նուազ նպաստաւոր եղած է այդ Զինակցութիւնը, քանի որ թանկագին տարր մը դարձած է եւրոպական խաղաղութեան պահպանման տեսակէտով։ Խաղաղութեան գրաւականը եւ երաշխիքը պիտի նկատենք զանի եւ իբր կարեւոր ազդակ մը՝ մեր քաղաքականութեան։ Վիլհելմ կայսրը հիւր եղաւ Իտալիոյ եւ իր Թագաւորին, իսկ կոմս Կոլուխովսքի՝ նոյնպէս բարեկամութեամբ՝ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Վենետիկի մէջ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարին, որ Ապպացիայի մէջ իրեն այցելած էր։ Առաջին եղելութիւնը նպատակ չունէր Եռեակ Զինակցութեան կապերուն ամրապնդումը, որոնք թուլցած չէին։ Վենետիկի տեսակցութիւնն ալ չէր ձգտեր բարւոքելու Աւստրիոյ-Հունգարիոյ հետ մեր յարաբերութիւնները, որոնք լաւ էին, եւ ոչ ալ կը ձգտէր ամրապնդելու արդէն իսկ կատարեալ եղող համաձայնութիւնը.» Պ. Թիթոնիի ճառը ջերմագին կերպով ծափահարուեցաւ։

ՄԱՐՈՔԻ ԳՈՐԾԵՐ

Գերման քաղաքականութիւնը. — Թերթի մը կարծիքը. — Ֆրանսայի ճարտարագէտներ եւ Գերմաններ. — Կարծիքներ. — Սպանիական դեսպանը։

Բարիզ, 13 մայիս. — Բեդերսպուրկէր Զայթունկ, Բեդերսպուրկի գերմանական գաղութին օրգանը, կ'ըսէ թէ Գերմանները չեն ուզեր պատերազմիլ Մարոքի խնդրին պատճառաւ, եւ թէ ամէն կողմ յոյս կը յայտնուի թէ կայսրը պիտի ամրապնդէ խաղաղութիւնը։ Պատերազմական կուսակցութիւն մը կայ, բայց մեծ ազդեցութիւն չունի արքունական շրջանակներու մէջ։ Ընդհանրապէս սա համոզումը կը տիրէ թէ ֆոն Բիւլով կանցլեր դժուարութեանց առաջքը պիտի առնէ։

— Թանժէրէն կը հեռագրեն Բըթի Բարիզիէնի թէ գերմանական դեսպանատունը, հիւպատոսարանը եւ գաղութը կը ջանան իրենց ազդեցութիւնը աւելցնել Մարոքի մէջ։ Մարոքի պաշտօնեաներն ալ անտարբեր չեն՝ իրենց եղած շողոքորթանքներուն եւ ընծաներուն հանդէպ։ Վերջերս երկու ֆրանսացի ճարտարագէտներ Թանժէր գացած էին՝ նաւահանգիստ մը կառուցանելու համար ուսումնասիրութիւններ կատարելու։ Գերմանները ալ ուզեցին հետեւիլ անոնց օրինակին, բայց որովհետեւ մասնաւոր գործիքներ չունէին, նաւակ մը վարձելով՝ անպէտ թուղթի խոշոր տրցակներ դրին մէջը, եւ այնպէս ձեւացուցին թէ իրենք ալ հետազօտութիւններ կը կատարեն։

— Թանժէրէն կը հեռագրեն թէ Մարոքի վեհապետը պիտի ջանայ գերման պատուիրակութիւնը ստիպել որ իր գործունէութեան բուն շարժառիթը երեւան հանէ։ Այս առթիւ պատուիրակութիւնը վեհապետին պիտի առաջարկէ մաքսային բանակին վերակազմութիւնը։ Կը կարծուի թէ Գերմանիա [illegible] համար այդ առաջարկը պիտի ներկայացնէ միջազգային [illegible] մը։ Ատենօք Մարոք նմանօրինակ առաջարկ մը ըրած էր Գերմանիոյ եւ մերժումի հանդիպած։ Կ'ըսուի թէ վեհապետը իրեն կը վերապահէ [illegible] երկրին խառն պահակներ դնելու առաջարկին ընդունելութիւնը։

— Մարոքի սպանիական նոր դեսպանն ալ Ֆէզ պիտի երթայ՝ ֆրանսական առաջարկներուն եւ քաղաքականութեան աջակցելու համար։

ԱՂԵՏՆԵՐԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՄԷՋ

Թաթառին հետեւանքները. — Մարդու բազմաթիւ կորուստ. — Նիւթական վնասներ. — Աննելի մանրամասնութիւններ։

Անցեալ հինգշաբթի օր քանի հոգի մեռան թաթառին հետեւանօք, Մալօնի մէջ, քիչ հեռու Սնիտըրէն, որ արդէն կիսովին քանդուած է։ Վերջին լուրերու նայելով՝ մեռեալներուն թիւը կը հասնի 95ի, իսկ վիրաւորեալներունը՝ 150ի։ Նիւթական վնասն է 350,000 տոլար։ Սնիտըր քաղաքը երկուքի բաժնուեր է թաթառին կողմէ, որուն անցած ճամբուն վրայ կանգուն բան չէ մնացեր։ Դարձաբաններ, քարաշէն ու փայտաշէն տուներ չեն կրցեր դիմանալ փոթորկին սաստկութեան։ Տեղ տեղ գետինն ալ փորուեր ու խաղավոկներ դուրս նետուեր են։ Երկաթէ գաներ երկու մղոն հեռու նետուեր են։ Խաղարանի մը ամբողջ ճակատը թռուցեր է թաթառը, այնպէս որ շէնքին ներքին մասը կ'երեւայ հիմա։ Բաւնի չափ մարդիկ օղի առած ազատուեր են նկուղէ մը, որ հաստ պատեր ունէր, մինչ մօտակայ նկուղէ մը դիակներ կը հանէին։ Թաթառը գտնուող կօշիկները հաներ ու գլխի մազերը քերթեր է, այնպէս որ դիակները մէկ զանգուածներ են՝ ուռած եւ կապտած։

Ներքին Լուրեր

ՎԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.—Ուլուլի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ տանտարական եւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան թարգմանութեանց անդամներէն Տնօրէնի օգնական Ֆէրիտ պէյին։

—Առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Աւստրիոյ Վեհ. կայսեր ու Հունգարիոյ թագաւորին սենեկապետ Պառոն Լէօ ֆոն Պիւշէնեաուի եւ առաջին կարգի Մէճիտիէ՝ Աւստրիոյ ռազմական մինիստրէն Պոլըրոտս կոմսին։ Առաջին կարգի Օսմանիէ՝ Ծովակալութեան պաշտօնէութեան ու ծովային նախարար Պ. Մավրամիւթալի։ Առաջին կարգի Մէճիտիէ՝ Գերմանիոյ Ռայխսթակին անդամներէն Պ. Ֆոն Տիրքէնի։

ՄԵՎԼՈՒՏԻ տօնին առթիւ, երէկ գիշեր, Կայս. Պալատան Զիթ քէօշկին մէջ Վեհ. Սուլթանին ներկայութեամբ հանդիսաւորապէս կատարուեցաւ Մարգարէին ծննդեան գիրքին ընթերցումը։ Այդ առթիւ բարեմաղթութիւններ եղան Ն. Վեհափառութեան համար։ Ներկայ գտնուեցան պալատին ամենայն կայս. փաշաները, նախարարները եւ պալատական պաշտօնատարներ։

—Երէկ գիշեր բոլոր մզկիթներու մինարէները, մարտանները եւ Պէյլէրպէյի առջեւ կեցած կայս. նաւերը կանթեղներով զարդարուած էին։

—Այսօր մարտանները, Պէյլէրպէյի առջեւ կեցած կայս. նաւերը եւ Շիրքէթի, Մախսուսէի ու Ռուսկէյլիւրի նաւերը դրօշներով զարդարուած են։

—Կայս. Պալատան ու Բ. Դրան կողմէ, երէկ, դրամական պարգեւներ բաշխուեցան աղքատներուն։

—Իրենց պատժոյն երկու երրորդ մասը ստացող բանտարկեալներ եւ թեթեւ պատիժներու համար բանտարկուած անձերը, երէկ, արձակուեցան։ Միեւնոյնը եղաւ նաեւ զինուորական նոյն կարգի բանտարկեալներուն համար։

—Այսօր պիտի կատարուի Մարգարէին ծննդեան գիրքին ընթերցման հանդիսական շքեղ արարողութիւնը։

ԴԱՏԱԿԱՆ նախարար Աբտիւրրահման փաշա, երէկ գիշեր Կայս. Պալատան Զիթ քէօշկին մէջ կատարուած կրօնական արարողութեան ներկայ գտնուած պահուն, արժանացաւ կայս. մեծարանաց։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Հելլենական դեսպանը եւ պուլկարական գործակատարը, երէկ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին հետ։ Պ. Նաչէվիչ տեսակցեցաւ նաեւ Պետական Խորհուրդին նախագահ Սայիտ փաշայի հետ։

ՊԱՐՍԻՑ դեսպանը, այսօր, Պոզաւ կ'ուղեւորի՝ դիմաւորելու Մուզաֆֆէրէտտին Շահը որ Թեհրանէն ճամբայ ելած է, Եւրոպա ուղեւորելու համար։ Դեսպան Միրզա Րիզա խան, երէկ, առաջին թարգման Ցովհաննէս խանի հետ, Բ. Դուռը երթալով իր հրաժեշտի այցելութիւնը մատոյց Մեծ-Եպարքոսին, Ներքին գործոց նախարարին եւ Պետական Խորհուրդի նախագահին։ Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշա բացակայ ըլլալով դեսպանը իր այցետոմսը թողուց։ Միրզա Րիզա խան ծանոյց թէ իր բացակայութեան միջոցին գործակատարի պաշտօն պիտի վարէ դեսպանատան խորհրդական Մուսթաֆա խան։

—Պարսից դեսպանը, երէկ, ճաշ մը տուաւ, որուն ներկայ գտնուեցան հայէն պաշտօնէութիւնը եւ Կ. Պոլիս գտնուող պարսիկ երեւելիներ։

ՄԻՏԻԼԼԻԻ կառավարիչ Ղալիպ փաշա որ հիւանդութեան հետեւանքով Կ. Պոլիս կը գտնուէր, երէկ իր փեսին՝ Տոքթ. Ճէնապ պէյի հետ Մարսիլիոյ ճամբով Բարիզ ուղեւորեցաւ, անդ դարմանուելու համար։ Ղալիպ փաշա, մեկնելէ առաջ, Կայս. Պալատ երթալով իր հրաժեշտի այցելութիւնը մատոյց։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՆ.—Հագիգաթ գազեթէն կը ծանուցանէ թէ Օսմ. Պանքան Սէլանիկի, Մանասթըրի եւ Սկիւպի մէջ հաստատուած իր ճիւղերուն համար պէտք եղած տասնըվեց պաշտօնեաներուն ամենքն ալ օսմ. հպատակներէ ընտրուած է, որոնց վկայ բոլորն ալ են։ Նաեւ որոշեր է նոր ներկայանալիք պաշտօնի թեկնածուներէն երբեք պայման պահանջել որ ուրիշ լեզուներէ աւելի օսմաներէնի հմուտ ըլլան։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ շոգենաւային Ընկերութիւնը, Քէօսթէնճէի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ երթեւեկելու համար, երկրորդ շոգենաւ մըն ալ յանձնարարեց Լուարի (Ֆրանսա) Սէն-Նազեր նաւագործարանին։ Անունը պիտի դրուի Իմբերաթոր Թրաժան։ Երկու միլիոն երեք հարիւր քառասուն հազար ֆրանքով պիտի շինուի։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՆ, ինչպէս ծանուցանեցինք, իւրաքանչիւրը 130 ոտք երկայնութեամբ վեց շոգենաւ յանձնարարած էր Արմսթրոնկի նաւագործարանին։ Այդ նաւագործարանը նոյն շոգենաւերուն երկուքին յատակագծերը, երկայնութեան վրայ մէկ մէկ ոտք աւելցնելով, հոս ղրկած է։ Շիրքէթի վարչութիւնը նոյն յատակագծերը քննելով ընդունելի գտած եւ հեռագրած է Արմսթրոնկի նաւագործարանին որ փութով շինութեան ձեռնարկէ։ Այդ երկու շոգենաւերը հինգուկէս ամիս ետքը պիտի յանձնուին եւ Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանելէ յետոյ, մնացած չորս շոգենաւերուն յանձնարարութիւնը պիտի կատարուի։

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՓԱՇԱ ԳԱՐԱԹԷՕՏՈՐԻ որ հիւանդ էր, ապաքինած է։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ շինութեանց նախարարութիւնը քննութեան առած է Պ. Ռօլլէի մատուցած ծրագիրը, որով մենաշնորհ կը խնդրէ Պրուսայի քաղաքին մէջ օդային կառք ու Թրամուէյի գիծ մը հաստատելու համար։ Խնդրարկուին դրամական կարողութիւնը Սէլանիկի Պանքային կողմէ հաստատուած ըլլալով, հարկ եղած գործողութիւնները կատարուելու վրայ են։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիին ընդհանուր Տնօրէն Տոքթ. Զանտէր որ զբօսական պտոյտի համար [illegible] գացած էր, անցեալ օր Կ. Պոլիս դարձաւ եւ ընդունուեցաւ Տնօրէն Պ. Հիւկէնինի եւ ուրիշ պաշտօնեաներու կողմէ։

ՊԵՏԱԿԱՆ Խորհուրդին քաղաքային ճիւղին անդամ եւ նիւթական նախարար Րէշատ փաշայի աղջիկը որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր, երէկ մեռաւ։ Ցաւակցութիւնը այսօր կը կատարուի։ Վախճանեալը կինն է Հանրային Պարտքի Վարչութեան գանձապետ Սամի պէյի։

ՏՈՔԹ. ՏԸԼԱՔՈՒՐ, Թագսիմի ֆրանսական հիւանդանոցին նախկին բժիշկը, Մարսիլիոյ մէջ մեռեր է։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ երկրագործական քննիչները առաջնորդուած են ձեռնհաս պաշտօնատարին թէ երկրագործութեան հետեւանքով շատ տեղեր հունձքերը ոչնչացած են։

ԵՂԻՆԱԴԱՏ ատեանը, երէկ, երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտեց Բերայի Բանտարս եկեղեցին գանձապետ Տիմիթրին, որ նոյն եկեղեցին արծաթեղէնը գողնալու ձեռնարկած էր։

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.—Վճռաբեկ ատեանին պաշտօնական ճիւղին անդամ Բասթոքի Վաթանի էֆ. կիրակի օրը ընտանիքով Մեծ Կղզի գացած ըլլալով, Դաւուդփաշայի տունը ոչ ոք մնացած էր։ Քանի մը չարագործներ, առիթէն օգտուելով, նոյն տունը մտած եւ հինգ հարիւր ոսկիի արժէքով զանազան առարկաներ գողցած։

ԿԱՌՔԻ ԱՐԿԱԾ.—Հայտար Փաշայի մէջ, երէկ, կառքի մը ձիերը խրտչեցան. այդ միջոցին կառապանը՝ Ալի գետին ինկաւ եւ գլուխէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Իսկոյն հիւանդանոց տարուեցաւ, բայց վիճակը ծանր է։

ԹԻՒՐՔՈՒՆԻԱՅԻ ՄԷՋ.—Անցեալ շաբաթ օր Թիւրքիւնիայի արեւին մէջ սկսած կռուական ու գրական երեկոյթին առթիւ զանազան կառքեր երգեցին Օրիք Պեալիւի եւ Սիւլէյմանեի կողմէ, ընկերակցութեամբ Պ. Սէվլակիի, որ Թիւրմէրի փոքր դաշտերուն վրայ կը նստէր, գործարանատէրէն կողմէ կարգադրեր մասնաժողովին արտադրութեան տակ դրուած։ Օրինակ Պեալիւի եւ Սիւլանիէյի երկուքը հիացման պատճառեցին, բայց նոյնքան հիացում տուին յատակ եւ ճշմարտապէս հրճուական ձայնը դաշնակին, որ կատարեալ կ'ընկերանար գեղեցկաձայն երգողներուն։

ՌՈՒՍԹԸՐԸՆ ապահովագրական Ընկերութեան Թուրքիոյ մասնաճիւղին (Ղալաթիա, Վօյվօտա փողոց, Վօյվօտա խան թիւ 1) Տնօրէնութիւնը ինծ յանձնուած է եւ ասկէց ետք նոյն Ընկերութեան անունով Թուրքիոյ մէջ ապահովագրելու իրաւունքը միայն ինծ տրուած է։ Ասկէց առաջ Պոլսոյ կողմը հաստատուած մասնաճիւղը ջնջուած է եւ կը ծանուցուի հանրութեան՝ ընկերութեան գործերուն եւ կարգադրութեանց համար դիմել իմ հասցէիս.— Ս. Ա. Լիփ, Տնօրէն՝ Ռ. Էսթըրըն ապահովագրական Ընկերութեան Թուրքիոյ մասնաճիւղին։ 2—5

Տե՛ս չորրորդ երես ԲԱՈՒՄԱՆԻ մեծ վաճառատան ծանուցումը։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել իր յաճախորդներուն թէ Տնօրէնութեան գրասենեակները, յառաջիկայ յունիս 1|14էն սկսեալ, պիտի փոխադրուին Նաղըլ խան, Ղալաթիա, Բէրչէնպէ Բազար, Վօյվօտա փողոց, թիւ 14։ 11—24

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Լ. ԹԷՐԶԵԱՆ

Բարիզի բժշկական վարժարանէն վկայեալ վիրաբոյժ-ատամնաբոյժ, նախկին պետ Բարիզի բժշկական վարժարանին [illegible]՝ պատիւ ունի ծանուցանելու իր յաճախորդներուն թէ տեղափոխուած է Բերա, Մեծ-Փողոց, Թօքլըեան վաճառատան վերի յարկը, թիւ 9, ուր հիւանդներ կ'ընդունի ժամը 9էն մինչեւ 6 կէսօրէն յետոյ, բացի կիրակի օրերէն։ 2

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Երուսաղէմի Ս. Աթոռի նախորդ ատենադպիր Տ. Ղեւոնդ վրդ. նախընթաց օր ճամբայ ելեր է մայրաքաղաքս գալու համար, ինչպէս կը ծանուցանէ Տ. Ցարութիւն Ս. Պատրիարքին կողմէ Ազգ. Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը։

Տարակոյս չկայ որ Տ. Ղեւոնդ վարդապետին ժամանումը լոյս մը պիտի սփռէ Ս. Յակոբեանց Վանքին հաշուական ծանօթ խնդրին նկատմամբ բոլոր Երուսաղէմ գնացածներուն ու դրամատուներուն վրայ, վճռական ելքի մը յանգեցնելով խնդիրը՝ ամբողջ հաշուեքննութեան մը շնորհիւ։

Այդ հաշուեքննութիւնը պիտի կատարուի այս անգամ Խառն Ժողովէն կազմուելիք յանձնաժողովի մը կողմէ, որուն անդամներուն ընտրութեան մասին համաձայնութիւն գոյացած է արդէն Վարչութեան մէջ։

Կը յիշուի թէ Արեւելք առաջինը եղած էր հաշուեքննիչ Յանձնաժողովի մը կազմութեան գաղափարը պաշտպանող,—Յանձնաժողով մը՝ դիւրի ահեր ու չեզոք անձնաւորութիւններէ բաղկացած, ամէն կասկածներէ ազատ եւ անձնական նկատումէ զերծ, որ խղճամիտ կերպով քննէ Երուսաղէմի վանքին վերաբերեալ հաշուական ու շինութեան բոլոր գործառնութիւնները եւ իր տեղեկագիրը մատուցանէ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան։

Նախորդ տարւոյ վերջերը երբ ծանուցինք թէ Պատրիարքարանէն եւ Վարչական շրջանակներուն մէջ տրամադրութիւն կայ այսպիսի Յանձնաժողով մը կազմելու, որուն համակարծիք է նաեւ Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գէորգ եպիսկ. Երէցեան, մեր պաշտօնակիցներէն մէկ-երկուքը առարկեցին այդ՝ ձգել փորձեցին լուրին ստուգութիւնը, թէեւ այսօր իրենք հաստատելու կ'ըլլան եւ ծանուցանելու նախաձեռնութիւնը կ'առնեն։

Բայց որովհետեւ հաշուեքննիչ Յանձ. Նախաժողովը երկու կողմերն ալ լսելու պէտք ունի, հարկ էր որ Տ. Ղեւոնդ վրդ.ի հակառակորդ կուսակցութենէն ալ մէկ-երկու վարդապետ գային Կ. Պոլիս, սակայն այդ կուսակցութիւնը կը բաւականանայ սատակ տեղեկագիր մը ղրկել Պատրիարքարան, Ելեւմտից նոր տեսուչ Տ. Մաթէոս վրդ.ի միջոցաւ։

Միւս կողմէ, կը ծանուցուի թէ Խառն Ժողովը կը խորհի առժամապէս Երուսաղէմ ղրկել Կրօն. Ժողովի ատենապետ Տ. Գրիգորիս արքեպիսկոպոսը «Վանական ներքին բարեկարգութեան, կանոնագրին գործադրութեան, Տնօրէն Ժողովոյ եւ Լուսարարապետի մը ընտրութեան ձեռնարկելու գործողութեանց հսկելու համար»։ Թէ ո՛ր աստիճան պէտք կայ այս տեսակ պաշտօնի մը, Կեդր. Վարչութեան ու Երուսաղէմի Ս. Պատրիարքին դիտելիք բանն է անշուշտ եւ անոնց մինչեւ որոշելիք խնդիր մը. միայն թէ, անցողաբար կրնանք ըսել որ, ասկէ առաջ երբ քանիցս գրուեցաւ ու առաջարկուեցաւ այդ գործառնութեանց համար Երուսաղէմ ղրկել բարձրաստիճան ու անկողմնակալ եկեղեցական մը, որ մեծապէս օգտակար պիտի կրնար ըլլալ միաբանական վէճերուն ու խնդիրներուն կարգադրութեան, մինչ առ՝ առարկեցին ըսելով թէ՝ Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին մասնաւոր ու բարոյական քօղառաղջ վիճակը պէտք չէր թողուր այդ տեսակ հակակշռող պաշտօնեայ մը ղրկելու կենդանին։ Եւ հիմա, որ Տ. Ղեւոնդ վարդապետ հեռացած է Երուսաղէմէն ու կը նստէ դէպ ի Կ. Պոլիս, նոյն մէջտեղ կը դրուի արքեպիսկոպոսի մը Երուսաղէմ ղրկուելուն պատեհութիւնը։

Կրօն. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին եւ ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս արքեպ.ի։ Ներկայ էին Պատր. Փոխանորդ Սրբազանը եւ երեք քահանաները։—1. Խասգիւղի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ Դպրաց դասը իր միաձայն գործունէութեան տեղեկագիրը ներկայացուցած էր. Ժողովը արժան դատեց քաջալերական գիր մը գրել յիշեալ Դպրաց դասուն։—2. Բաղչէի առաջնորդ Տ. Եզնիկ Վ. կը խնդրէր արտօնութիւն շնորհել կրկին քահանայագործելու Տ. Մանուէլ քհնյ. Մավաճեանի եւ իր որդւոյն Տ. Եղիշէ քհ.ի, որոնք 6 ամսուան փիլոնազրկութեան դատապարտուած էին, Ժողովը որոշեց արտօնել։—3. Շամլայի Տ. Խորէն քհ. Բիւլիւքեան իր պաշտօնէն հրաժարական մատուցած էր. Ժողովը չընդունեց անոր հրաժարականը։—4. Ժողովը իմանալով որ Կուլայի Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյն մէջ դպրութիւն կ'ընէ ապօրէն կենակցութեան ունեցող աղջկան մը, որոշեց գրել անդ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետին որ արգիլէ յիշեալը եկեղեցւոյ մէջ դպրութեան պաշտօն վարելէ։—5. Գօսթէմուէնի Պատր. Փոխանորդ Տ. Գրիգորիս Վ. Պոլոզեան կը տեղեկագրէր ի Թոզ Բէօրբիւ ըրած այցելութիւնը եւ այս առթիւ կատարած կարգ մը օգտակար կարգադրութիւնները. Ժողովը որոշեց գոհունակութեան գիր մը ուղղել Տ. Գրիգորիս Վ.ի։—6. Գոնեայի առաջն. փոխանորդ Տ. Ցովհաննէս քհնյ. Պալասեան Պօլի եկեղեցւոյն վրայ սերուեցեալ Մարտիրոս Բէյիկեանը քահանայ ձեռնադրելու անհրաժեշտութիւնը կը շեշտէր. Ժողովը դարձեալ որոշեց յանձնարարել Կեսարիոյ Առաջնորդին՝ քննելու ընծայացուին արժանիքը եւ յետ ստուգութեան ձեռնադրել։ Ժողովը առանձինն զբաղեցաւ ուրիշ կարգ մը խնդիրներով։

—Ցեղեց Տ. Նշան Պատրիարքը բացարձակ պատիւ մը ընելու համար Բաղդադ. Ժողովոյ ատենապետ Տիգրան էֆէնտի Նուպարեանի, որուն հետ էին անձնական բարեկամութիւն ունի, երէկ առաւօտ Բերայի Ցունաց եկեղեցւոյ արքեպիսկոպոսը եւ Ցունաց Պատրիարքարանի Ս. գործակատար Իքլիմօս էֆ.ն Բանկալթի՝ Ն. Վեհմութեան բնակարանը ղրկեց, թէ՝ Ս. Զատկի շնորհաւորութեան եւ թէ փոխադարձ այցելութեան համար։

—Աղեքսանդրիոյ Վեհմ. Բարթող փաշա նամակով մը շնորհակալութիւն յայտներ է Ս. Պատրիարքին՝ իր որդւոյն Երուսաղէմի Բարթող փաշայի, Ն. Սրբազնութեան կողմէ վայելած ընդունելութեան համար։

—Զէյթունի առաջնորդ նշանակուած Տ. Ներսէս Վ. Խաչատեան, որ չորս ամիսէ ի վեր հովուական պաշտօնով Մերսինի կը գտնուէր, ճամբայ ելած է իր նոր պաշտօնատեղին երթալու համար։ Տ. Ներսէս Վ. Իսքէնտէրունէ Հալէպ պիտի երթայ, ուր Վեհմ. Կուսակալին պիտի ներկայացնէ իր պաշտօնին վերաբերեալ Ս. Կաթողիկոսին գիրը եւ Զէյթունի գայմագամին ուղղել կուսակալութեան յանձնարարականը առնելով պիտի ուղեւորի Զէյթուն՝ Քիլիսի, Այնթապի եւ Մարաշի ճամբով։

—Ս. Պատրիարքը ցաւակցական գիր մը գրած ըլլալով Բէշիկթաշի քարոզիչ Տ. Հմայեակ Եպսկ.ի՝ անոր եղբօրը մահուան առթիւ, Տ. Հմայեակ Եպս. գրաւոր շնորհակալութիւն յայտներ է։

—Պոյաճըգիւղի նորընտիր Թաղ. Խորհուրդը պաշտօնի ձեռնարկելով իր դիւանը կազմեր է, ատենապետ ընտրելով Մաշտոց էֆ. Ցակոբեանը եւ ատենադպիր Լեւոն էֆ. Սարգսեանը։

—Ռոտոսթոյի Առաջնորդ Տ. Վահրամ Վրդ. երէկ Պոլիս եկած ըլլալով ներկայացաւ Ս. Պատրիարքին՝ որ անոր պաշտօնավարութեան մասին իր դիտողութիւնները յայտնեց։

—Ռուսահայ եկեղեցական կալուածներու խնդրոյն համար Պետերսպուրկ ղրկուած եկեղեցական պատգամաւորութեան անդամ եւ քարոզիչ Տ. Մեսրոպ Վ. ուղղակի Ս. Էջմիածին վերադարձեր է՝ բերանացի բացատրութիւն տալու Ս. Հայրապետին։

ԱԶԴ

Թաղական Խորհուրդս կը փութայ ծանուցանել որ, իր կարգադրութեան համաձայն Տ. Վահրամ Ս. Արքեպիսկոպոս Մանկունի հանդիսապէս յառաջիկայ կիրակի, 8 մայիս, Թաղիս Ս. Եկեղեցւոյ մէջ Ս. Պատարագ եւ Պաշտօն մատուցանել ի հանգիստ հոգւոյ արժանայիշատակ Ցարութիւն էֆ. Նորատունկեանի, որ կարեւոր եւ գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է Թաղիս Ս. Եկեղեցւոյն նորոգութեան եւ դպրոցին վերաշինութեան։

Սկզբնաւորութիւն Առաւօտեան ժամ 12
» Ս. Պատարագի » 2

Ի դիմաց Թաղական Խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Խ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Կ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
Օրթագիւղ 2 մայիս 1905

Այսօրուան Հեռագիրներ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԱՐԻԶ, 16 մայիս.— (Վերապահումով)։— Էքօ տը Բարի թերթը կը գրէ թէ Ռօժէսթվէնսքի ծովակալը խիստ շատ հիւանդ է եւ անկարող՝ առնելու հրամանատարութեան իր պաշտօնին ստիպողական եւ տեւական յոգնութիւնները։ Ալեքսէյիվ ծովակալը Ռօժէսթվէնսքիի պիտի յաջորդէ իբրեւ ընդհանուր հրամանատար ռուսական նաւատորմին։ Ռօժէսթվէնսքի շատ տկարացած է ղեկի հիւանդութենէ մը, ուրկէ երկու ամիս տառապած է։

ԼՈՆՏՈՆ.—Պետերսպուրկի անգլիական թղթակիցները կը հեռագրեն թէ Սայկօնէն ռուս կառավարութիւնը պաշտօնական հեռագիր մը ստացեր է՝ հաստատող Ռօժէսթվէնսքիի եւ Նէպօկաթովի միացումը։

ԲԱՐԻԶ.—Պետերսպուրկի մէջ չհաստատուեցաւ այն զրոյցը թէ ճապոնական թորփիլնաւեր ռուսական նաւատորմին վրայ յարձակած ըլլան։

—Կը հաստատուի այն լուրը թէ Ռօժէսթվէնսքիի եւ Նէպօկաթովի միացած նաւատորմերը դէպ ի Վլատիվօսթօք կ'երթան, Փիլիփպեանց կղզիներուն եւ Ֆօրմօզայի կղզիին մէջէն անցնելով։

—Ռուսական բոլոր լրագիրները կը գովեն Ֆրանսայի կառավարութեան այն հանդարտութիւնը որով պատասխանեց Ճապոնի պահանջումներուն։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Լինիէվիչ զօրավարը հետեւեալը կը հեռագրէ Ցարին.—«Մեր զօրախումբերը որոնք Սէկիաճէէն ու Նոչուլայէն մեկնած էին հետազօտութիւն կատարելու համար, կիրակի գիշերին, ռուսական Ճապոններուն բաւական մեծ յարձակումին ենթարկուեցան։ Ընդհարումը կէսօրին մօտ սկսաւ։ Ճապոնական քանի մը մարտկոցներ միտրալօղներով բաւական կրակ մը ըրին։ Մեր զօրախումբերը, իրենց պաշտօնը կատարելէ ետքը, ետ քաշուեցան։ Հակառակ Ճապոններու ջանքին, որով կ'ուզէին Ռուսերը ետ մղել, այս վերջինները կրցան իրենց դիրքը պահել Երաշկիի մէջ»։

—Մեծ ճակատամարտ մը մօտալուտ ըլլալով՝ Լինիէվիչ զօրավարը փութով կը զրկէ իր պահեստի զինուորներուն համախմբումով։ Ռուսական բանակին ճակատը խիստ զօրաւոր կերպով ամրացած է։ Երկու օրէ ի վեր յաճախադէպ են յառաջապահներու միջեւ ընդհարումները։ Ճապոնական բանակին մեծ մասը համախմբուած է Սին-Մին-Թինկի եւ Մանքուժէնի մէջտեղը։ Ռուսական ձախ կողմին ծայրը համախմբուած է Քիրինի մէջ՝ խիստ ամրացած։

ԲԱՐԻԶ — Խարպինէն կը հեռագրեն թէ Թունկուզները, Կունչուլինի մօտ, ճապոնական փոխադրախումբի մը վրայ յարձակելով, զայն կողոպտեր են։

ԼՈՆՏՈՆ.— Հօնկ-Քօնկէն մայիս 15 թուականով հետեւեալը կը հեռագրեն Տէյլի Քրօնիքլի.—«Անցեալ գիշեր առատահաւ մարտանաւեր երեւցան Ռոգ հրուանդանին բացերը՝ Հօնկ-Քօնկի մօտ։ Նաւերուն բոլոր լոյսերը մարած էին, որով կարելի չեղաւ հաստատել թէ անոնք ո՛ր ազգութեան կը պատկանէին. Նաեւ ո՛ւր երթալնին ալ յայտնի չէ»։

ՊԵՐԼԻՆ.— Պաշտօնապէս կը հերքուի այն լուրը թէ գերման զինուորներ դրամուած ըլլան Հայնան, Զանթունկի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թայմզէն կը հեռագրեն.—«Հաստատուեցաւ թէ ռուսական նաւատորմը արեւելեան հեռագրական կալաւ մը հատանած է Հնդկաչինու ֆրանսական հողին վրայ, որուն միջոցաւ կըրցած է Սայկօնի ճամբով լուրեր ղրկել Պետերսպուրկ»։

ԲԱՐԻԶ.— Պետերսպուրկէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ռօժէսթվէնսքիի ջղային հիւանդութիւնը կը ծանրանայ։

(Միւս հեռագիրները եւ ուրիշ կարեւոր հեռագիրներ հրատարակուած են այսօրուան մեր Գիշերուան Հեռագիրներուն մէջ։)

ՊԵՐԼԻՆ.— Վիլհէլմ կայսրը, պատասխանելով Բօք կարտինալին որ Երուսաղէմի Պատրիարքին անունով Ս. Գերեզմանի բանալին յանձնած էր, յայտարարեց թէ Վեհ. Սուլթանին բարեհաճութեամբ ու բարեացակամութեամբ շնորհիւ Երուսաղէմ այցելելուն առթիւ կրցած է գետին մը առնել գերման կաթոլիկներուն համար։ Կայսրը յարեց թէ կը յուսայ որ այդ հանճը առաւ պատուով պիտի ըլլայ։ Նաեւ ըսաւ որ շնորհակալութեամբ կ'ընդունի Պատրիարքին կողմէ տրուած բանալը։

ԲԱՐԻԶ.—Գերմանիոյ գահաժառանգին ամուսնութեան հանդէսին ներկայ գտնուելիք ֆրանսական պատուիրակները ընտրուեցան. Ասոնք են Պ. Պալմսա որ Լա Հէյի դեսպանախորհուրդն ի վեր Վիլհէլմ կայսեր համակրութիւնը կը վայելէ, ֆրանսական Ափրիկէի ընկերութեան նախագահ Աւէնպէրկի իշխանը եւ Պէրլէնի ֆրանսական նախկին դեսպան Պ. տը Բօսբօլ։

—Էքօ տը Բարի կ'ըսէ թէ Պ. Պալմսա, Պերլին գտնուած պահուն, պիտի աշխատի Գերմանիոյ հետ համաձայնութեան հիմ մը գտնելու՝ Մարոքի խնդիրներու մասին։

—Պառոն Ալֆոնս տը Ռօչիլտ ծանրապէս կը տառապի։

ՎԻԷՆՆԱ.—Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսը իր պաշտօնավարութեան տասնամեակին առթիւ, ընդունեց Ֆրանց Եոզեֆ կայսեր այցելութիւնը որ կէս ժամ տեւեց։ Կոմսը այդ առթիւ բազմաթիւ շնորհաւորութիւններ ստացաւ, ի մէջ այլոց Գերմանիոյ նախարարապետէն եւ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարէն։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնատարները, այսօր, Կոլուխովսքի կոմսին բնակարանը հաւաքուեցան, տասնամեակը տօնելու։ Դիւանապետ Պ. Մէրէյ, որ Բոսս-Մէրէյ շնորհաւորեց կոմսը, կայսեր եւ երկրին մատուցած ծառայութիւններուն համար։ Կոմսը շնորհակալութիւն յայտնեց եւ ըսաւ թէ նախարարութեան պաշտօնեաներուն գործակցութեամբն էր որ կրցաւ կատարել իր դժուարին պաշտօնը։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 3 Մայիս			
Օսմ. Քոնսոլիտէ Միաց.	Օ.Ո.	95	25
Ամէնէն բարձր գին	»	95	26
Ամէնէն վար գին	»	95	19
Րումէլիի Երկաթուղի գոց	ֆր.	132	37
Ամէնէն բարձր գին	»	132	37
Ամէնէն վար գին	»	132	—
ԲԱՑՈՒՄ 4 Մայիս			
Օսմ. Քոնսոլիտէ Միացեալ	Բ.Կ.	95	24
Րումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	132	25
Շիրքէթի Խայրիէ		30	—
Օսմանիէ		—	—
Ռէժի		16	30
Օսմ. Պանքա		—	—
Ցունական Պանքա		434	—
Տէրքօս		251	50
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		3	95
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		7	20
» ժուիսանս		2	40
» պարտաթուղթ		488	—
Բարաժ Կ. Պոլսոյ		512	50
Թրանսվալ		93	—
Քրէտը Ֆոնսիէ Էժիփսիէն Ա.		312	50
» » » Բ.		268	75

Լավրիոմ		43	50
Անատոլըի երկթ. բաժնեթուղթ		13	42
» » պարտաթղթ.		522	—
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ			
Լոնտոն 3 ամիս	ղր.	—	—
» » » չէք	»	109	25
Բարիզ » »	ֆր.	22	97½
» » » չէք	»	—	—
Պէրլին անմիջապ չէք	մարք	18	68
Վիէննա չէք	ֆիոր.	21	94
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ			
20 ֆրանքնոց	ղր.	87	14
Անգլիական ոսկի	»	109	34
Բոլ էմբէրիալ	»	90	10
Քրիմիյ	»	51	08
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	04
Մէթալիք	«	—	—
Ռուպլի թղթադրամ	Օ. Ո.	8	59

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Մայիս			
Անգլիական Քոնսոլիտէ		90	37
Միացեալ Օսմ. պարտք	բաց.	87	—
	գոց.	87	12
Օսմանեան Պանքա		14	12
Ռուսական 1888-1889		88	25
Հելլենական 5 %		50	25
» Մօնօբօլ		52	50
Պուլկարական 1892		99	50
Էժիփսիէն Իւնիֆիէ		104	75
Ճապոնական %		82	50
Թրանսվալ		3	68
Չէրթըրտ		2	—
Փոխանակագիր		25	31¼
ԲԱՐԻԶ, 16 Մայիս			
Ֆրանս. Ռանթ 3 %		99	30
Միաց. Օս. պարտաթ.	բաց. ղ.	88	47
	գոց. »	88	55
Օսմ. Կայս. Պանքա	ֆր.	605	—
Օսմանիէ	»	—	—
Րումէլի երկաթուղի	»	134	—
Օսմ. մաքսատուն	»	482	—
Օսմ. Ռէժի	»	384	—
Բրէօրիթէ Թիւրք 4 %	»	504	—
Քրէտի Լիոնէ գուրսը կա.	»	1110	—
Իտալական Ռանթ	»	106	45
Սպանիական արտաքին	»	91	50
Աւստրիական	»	106	45
Թրանսվալ	»	94	—
Ռուսական 4 % 1901	»	88	40
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	190
Դրամադիզ	»	—	—
ՎԻԷՆՆԱ, 16 Մայիս			
Փոխան. Լոնտոնի վրայ	ֆր.	240	40
Րումէլի երկաթուղի	»	143	25
Օսմ. Ռէժի	»	—	—
ՊԷՐԼԻՆ, 16 Մայիս			
Միացեալ պարտաթուղթ	ֆր.	88	20
Րումէլի երկաթուղի	»	134	75
Անատ. երկթ. պարտաթուղթ	»	104	40
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	350
ՊՐԻՒՍԷԼ, 16 Մայիս			
Օսմ. միացեալ պարտք		—	—
Րումէլի երկաթուղի		—	—

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

Ի դիւրութիւն Շիրքէթի Խայրիէի ճամբորդաց, ամառնային կէլէնները մեծ կամուրջին վրայ հաստատուած ըլլալով, յառաջիկայ կիրակի 1905 մայիս 1|14 թուականէն սկսեալ վերոյիշեալ կէլէնէրէն առանձին պիտի վաճառուին։ Հետեւաբար հին կէլէնները նոյն թուականէն սկսեալ ջնջուած պիտի ըլլան։

Տնօրէնութիւն

28/11 մայիս 1905 4—6

ԼԱ ՍԻԶՕՆ
ԿՕՐՍԱՅԵՂԻՆԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Բերա, մեծ փողոց, բասաժ Բաճալեա
Թիւ 7

Այս վաճառատան մէջ կարելի է վստահօրէն գտնել լաւ եւ չափաւոր գինով ապրանքներ։

Ինչո՞ւ համար Լա Սիզօն վաճառատունը աղէկ տեսակէ եւ չափաւոր գին ունեցող ապրանքներ կը ծախէ։ Ասոր պատասխանը պարզ է եւ ստուգ.

1. Վաճառատունը կանխիկ կը գնէ իր ապրանքները եւ բան մը չի պարտիր մէկուն, որով լաւ ապրանք ձեռք կը ձգէ։

2. Լա Սիզօն շատ ծախելու համար համեստ շահով մը կը գոհանայ։

Հետեւաբար Լա Սիզօն վաճառատան յաճախորդները կրնան ապահով ըլլալ թէ լաւ տեսակէ եւ չափաւոր գնով ապրանքներ պիտի գնեն։ 2—36

ԻԼԱՆ

(Խազինէի Խասսաի Շահանէ)

Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ մուլհագ օլունմագ օխուզ պին չէթի հաթթաղ մէվզէի [illegible] վաղ իուլլունիյիտէն գըզմէն վէ եա թէվմէն [illegible] թուլեա օլունարըն թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա մուքթէզէ [illegible] Խազինէի ճէլիլէի միւլքիյէ հասա կէլմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 1 մայըս 321 3—3

* * *

Խազինէի Խասսաի Շահանէյէ միւլքիյէ հասա օլունմագ [illegible] քէթան էլպիսէ [illegible] վէ [illegible] վէ [illegible] մէվզէի միւնագասա օլունմագ հալը Րումէլին [illegible] եազըլը [illegible] պազարլըգ օլունարըն թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա մուքթէզէ [illegible] Խազինէի ճէլիլէի միւլքիյէ հասա կէլմէլէրի։ 3—3

Ֆի 1 մայըս 321

ՇԱՄՓԱՆԵԻ ԳԻՆԻ

ՊՈՒՇԷ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.
ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ Բորթուկալի արքունիքներուն

1821ին հիմնուած տուն՝
Մարէօյլ–Սիւր‑Էյի (Մառն) մէջ

Սոյն Շամբանեի գինին պատրաստուած է Շամբանեի գաւառին մէջ եւ զուտ եղող Կեւսա այգեստանին տաշ բերած խաղողներէն: Այդ այգեստանին արտադրութիւնները ընտիր են իրենց տեսակին մէջ. Ամբողջ Թուրքիոյ համար գործակալ կարգուած է Իթալօ Կ. Բաւթա, Ղալաթիա, Թիճարէթ խան, թիւ 38 կրկին: 12–50

ՍԱԼԱՄԱՆՏՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
Կեդրոնատեղի՝ ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ
Դրամագլուխ եւ պահեստ
ՖՐ. 7,500,000

Ընկերութիւնը նպաստաւոր պայմաններով եւ սակերով հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ տուներ, մթերանոցներ, գործարաններ, եւն. ինչպէս նաեւ անոնց պարունակութիւնը, Կ. Պոլսոյ եւ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ:

Ընկերութեան դրամատունն է Օսմ. Կայս. Պանքան:

Ընդհանուր գործակալ
ՖՈՍԿՕԼՕ ՄԱՆԿՕ ԵՒ ԸՆԿ.
Կալաթա Գարա Մուսթաֆա փողոց, թիւ 4
30 26—50

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվրբուլի եւ Օտեսայի միջեւ բանող շոգ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Վիքթորիեան	10500	Ֆլավիեան	3500
[illegible]	10500	[illegible]	3500
[illegible]	10500	[illegible]	3000
Լանգաշիրեան	9000	[illegible]	3500
[illegible]	9000	[illegible]	3500
[illegible]	8000	[illegible]	3500
[illegible]	8000	[illegible]	3500
[illegible]	8000	[illegible]	250
[illegible]	8000	[illegible]	2000
[illegible]	3700	Մինէօ	900
[illegible]	3700	Օբօրթօ	800
[illegible]	3700	Լիգազօ	8
Ֆալլան	3500		

Ապրանքի տէրերուն կը խնդրուի իրենց ապրանքը Ղալաթիոյ մաքսատունէն հանելու համար իրենց հրահանգները տալ շոգենաւուն ժամանումէն 24 ժամ առաջ:

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել
ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Ղալաթիա, ...
13 39–50 ... հին տեղը

ՔԻՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
Ամէն ամիսը երկու անգամ կը բանին
Լիվրբուլի եւ Օտեսայի միջեւ

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Իվէրնիա	13900	Սիլվանիա	559
Սաքսոնիա	13900	[illegible]	4341
Լուքանիա	12950	[illegible]	3222
Քամփանիա	12950	[illegible]	2940
Ուլթոնիա	8845	[illegible]	2936
Ումբրիա	8128	[illegible]	2936
Էթրուրիա	8120	[illegible]	2558
Սէրվիա	7392	[illegible]	218
Աւրանիա	7269	[illegible]	16

Դիմել առ ՃՈԼԻ և ՍԻԿԸՐ
Joly et Seagor
Մէյմէնէթլի խան, թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Գարա Մուսթաֆա փողոց: 14
20—50

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ ՎՍՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1310 Սէֆէր 20 թուակիր Ֆէրմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Քարաքէօյ, Եէնի խան եւ կամ հետեւեալ հասցէներուն.—

Մահմուտիէ, Օսմ. Կայս. Պանքայի, Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս Մ. Մ. Ի. Ստոքս եւ Ռոտիղի, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ գաբու թիւ 10
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անճէլիտիս, կայարանի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Քեամիլ էֆ., չարշըյի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդիլիա, Մօտա ճամբայի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ս. Տէմարչի.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիլիմենց, թիւ 12. Թիւնէլ խան.
Ղալաթիա, Մ. Էդիէն Քրէմերի, Քէվէքճիլ խան.
Բերա, Մահմուտիէ Օսմ. Կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Ի. Ռոսէ, Պէօյիւքտէրէ ճամբայի, թիւ 137.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Բ. Սամաթիա, Բէնատիք:
Պոլիս Ս. Միւնիր պէյ, Թէբրիզլի խան, թիւ 8 եւ 9, առաջին յարկ:

17 Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ: 23–50

ԼԱ ՓՕՓԻՒԼԷՐ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ, ՓԱՐԻԶ,
Ավընիւ Օբէրա–Գոմիք, թիւ 30-32

ԼԱ ՓՕՓԻՒԼԷՐ կը գործէ թոյլտուութեամբ ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց եւ անոնց քօնթրոլին տակ: Ընկերութիւնը կը կատարէ ամէն տեսակ ապահովագրութիւններ, բոյիս-ֆուբոններով. ժողովրդական ապահովագրութիւններ՝ առանց բժշկական քննութեան մինչեւ 3000 ֆրանք՝ ամսական վճարումներով. նաեւ պարտաւորիչ ապահովագրութիւններ հարիւրին երեք:

Ընկերութեան դրամատուներն են Պանք տը Ֆրանս, Քոնթուար տ'էսքոնթ տը Բարի, Քրէտի Լիոնէ, Լոնտրէն էնտ Քընթրի Պանքինկ եւ Ընկ.՝ Լոնտոն, Պ. Լ. Զարէֆի Կ. Պոլիս:

Ընդհանուր Տնօրէնութիւն Թուրքիոյ համար՝ Լորանտօ խան, Ղալաթիա
Ընդհանուր Տնօրէն
13 78 Զ. ՑԻԹԻԼԻՍ

ՍԻԿԱՐԻ ԹՈՒՂԹ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Կայսերական հրամանով արտօնեալ սիկառ թուղթի վաճառման անունով Ընկերութիւնը կը ծախէ սիկառի թուղթեր ամէն մէկ տուփի վրայ նշանակուած թրքական վիճակահանութեան (Արեւելեան Երկաթուղւոյ) թիւեր. այս թիւերն ունեցողները իրաւունք ունին իւրաքանչիւր վիճակահանութեան մասնակցելու որ երկու ամիսը անգամ մը տեղի պիտի ունենայ եւ պիտի շահին հետեւեալ կերպով.

1	վիճակ պիտի շահի	Ա	թիւ շահողը	1	անձ	դահեկան	10000
1	»	Բ	»	1	»	»	1000
2	»	Գ	»	2	»	»	500ական
6	»	Դ	»	6	»	»	300 »
12	»	Ե	»	12	»	»	100 »
28	»	Զ	»	28	»	»	50 »
850	»	Է	»	850	»	»	10 »

900 թիւեր պիտի շահին իւրաքանչիւր վիճակահանութեան:

Ուշադրութիւն. սիկառի թուղթի տուփեր ունին թիւ մը եւ թուական որ վիճակահանութեան կ'ըլլայ մասնակցելու համար:

Մեր սիկառի թուղթը Վիէննայի կայսերական գործարանին մէջ եղած եւ հաստատուած է ամենաազնիւ տեսակէ եւ առողջութեան օգտակար ըլլալը:

Ուրեմն գնեցէք մեր թուղթը որ 10 փարա է եւ իւրաքանչիւր տուփը 100 երեսանի միեւնոյն ժամանակ պիտի շահիք ոսկի դահեկան 10,000:

Անմիջապէս կը վճարուին ամէն վիճակահանութեան վերջ երբ շահողը սիկառի թուղթի տուփի շահող թիւով ներկայանայ Սելանիկ՝ Սելանիկի պանքան, Կ. Պոլիս, Սելանիկի պանքան, Իզմիր. Աթէնաքսալ եղբարց Ընկերութեան ընդհանուր գործակալութեան եւ ուրիշ տեղեր Ընկերութեան բոլոր գործակալներուն: 29 —104

ՍԻՆԿԸՐ

ԿԱՑՄ. ՊԱՏԱՍՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց ամրութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են եւ բոլոր ընտանիքները, դերձակներն եւ կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ ակռան եղած են գործածել: Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատւոյ վկայական եւ շքադրամ առեցած բոլոր ցուցահանդէսներէն:

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ:

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններու մէջ:

Բերա	1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց թիւ 343 եւ 343 կրկին: 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց:
Կալաթա	1. Սինկէր խան Թիւնէլի առեւ: 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց:
Պոլիս	1. Սուլթան Համամ թիւ 2: 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13:
Սկիւտար	Չարշը պոյը, թիւ 120:

Դասերը եւ նորոգութիւնները ձրի: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատունը կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ օղլուի տանը: 16 47—50

ՈՍԿԵՐԻՉ ԳՈՒԻՍԹՕՖԼ

ՍԵՂԱՆԻ ՍՊԱՍՆԵՐ

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
56, Ռիւ տը Պօնտի
Ապրանքներու ցանկին առաքումը ձրի

ՊԱՀԱՆՋԵԼ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՍ ՄԱՐԳԸ
Եւ Գուէ...ա՛րդ Բոֆլ անուն գրերով

Երկինք արծաթ կծուած բոլոր տարիքներու
Ապրանքներու ցանկին առաքումը ձրի

Կը վաճառուի Կ. ՊՈԼԻՍ, գլխաւոր վաճառատանց մէջ, ԻԶՄԻՐ՝ Ս. Ժօրժօէս: 47 Ռիւ Ֆրանք, ՍԷԼԱՆԻԿ՝ Գլխաւոր վաճառատանց մէջ, ՊԷՐՈՒԹ՝ Մէկի և Մաճառի:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՔԱՌԼՄԱՆ

ԲԵՐԱ, ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԴԻՄԱՑ

ՍՅՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ ԱՄԷՆ ՕՐ
ՃՈԽ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՂԱՆԱԿԻՍ ԱՄԷՆ ՆՈՐՕՏՒՆԵՐՈՒՆ
ԲԱՑԱՌՋԱԿԱՊԷՍ ԶԵՂՉՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ ՅԱՏՈՒԿ
Պլուզներ, ժիւբօններ, Հովանոցներ եւլն. եւլն.
ՕՖՔԱԶԻՈՆ! ՍՕԼՏ! ՔՈՒՊՕՆ! 3–15

CAISSE PATERNELLE
ՔԷՍ ՊԱԹԷՐՆԷԼ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1841 ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ ՖՐԱՆՍ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱԿԱԿՇՌՈՒՆ ՏԱԿ

ՍԿԻԶԲԷՆ Ի ՎԵՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ԵՂԱԾ ՎՃԱՐՈՒՄ 300 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.
ՍԿԻԶԲԷՆ Ի ՎԵՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ 700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՖՐ. 85,000,000
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏԻ » 62,750,000

Ուրեմն ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին վրայ պահեստի համեմատութիւնն է 74%, որով ՔԷՍ ՊԱԹԷՐՆԷԼԻ ընծայած երաշխաւորութիւնը գեր ի վեր կը հանդիսանայ ուրիշ ընկերութեանց ցոյց տուած երաշխաւորութեանն:

Ընկերութեան Վարչական Խորհուրդը կազմուած է Ֆրանսայի ամէնէն նշանաւոր դրամատէրներէն, ինչպէս

Մ. ՌԸՆԷ ՊՐԻՍ, Արեւմտեան Ֆրանսայի երկաթուղեաց Ընկերութեան եւ Քրէտի Լիօնէի Վարչական Խորհրդոյ անդամ.
Մ. ՄԱՐՔԻԶ ՏԸ ՖԼԷՐ, Դրանսդլանդիք ընկերութեան Վարչական Խորհրդոյ անդամ.
Մ. ԿՈՄՍ ՏԸ ՍԷՆ ԿԻԼՀԷՄ, նախկին գանձապահ.
Մ. Օ. ՄԱԶԸՐԱ, Ընդհ. Տնօրէն Քրէտի Լիօնէի.

Թուրքիոյ Տնօրէն Գ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
Սթամպօլ, Սուլթան-Համամ, Բաստ Քէթէքճօղլու

Ընկերութեան վրայ Տեղեկութիւն առնելու համար դիմել Քրէտի Լիօնէի.

ԾԱՆՕԹ. — Շահաւոր դիրք պիտի տրուի այն անձին որ կարեւոր արդիւնք մը իրագործած ըլլայ անձամբ:
28 7–50

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Գամօ	1497	Գոզօ	1011	Մաբօ	724	Րօզարիօ	186
Ալէքթ	3607	Գոնկօ	2906	Կրոտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Սաֆօ	1113
Անճէլօ	1541	Գորսօ	895	Հիրօ	775	Մարթէլլօ	3709	Սէլօ	1735
Արիոսթօ	2277	Տիթօ	4311	Հիտալկօ	1581	Միթանօ	3557	Սիլվիօ	1193
Պասանօ	1822	Տոմինօ	987	Հինտու	3720	Միլօ	1057	Սորէնթօ	1208
Պորոտինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրաթիօ	3800	Մոնթէվիտէօ	1735	Թասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրաքօ	1713	Հօ. մաէր	595	Մուրիլլօ	24.9	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիւնօ	841	Տինամօ	604	Իտալօ	2354	Նէրօ	1038	Թորչօ	3327
Պըֆֆալօ	4481	Էլպօ	2464	Իտահօ	5140	Օհիօ	4100	Թոլէտօ	1470
Քէյրօ	1371	Էլտորատօ	1520	Ճէյնօ	1060	Օնթարիօ	4036	Թրիփոլի	487
Քալիփսօ	1337	Էրագօ	1841	Քիէսօ	1053	Օրլանտօ	1585	Ուրպինօ	2429
Քամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քոլփինօ	2307	Փալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Դագօ	1094	Ֆլամինկօ	1828	Քովնօ	1700	Փօլօ	510	Վոլօ	1289
Դիրակ	2729	Ֆլավինիօ	849	Լէօ	1058	Ռէնալտօ	2229	Վիլթուրն.	2396
Օքսէբօ	1831	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէփանթօ	2272	Րինալտօ	1663	Եէտօ	1350
Ֆիւօ	2697	Կալիլէօ	3060	Լիվօռնօ	1843	Րոլլօ	1818	Զէնօ	1200
Գոլորատօ	4286	Կիթանօ	1243	Լորէնցօ	3191	Րոմէօ	1789		

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են:
Սաբֆօ շոգենաւը, նաւապետ Հօրնպէյլլ:
Ալէքքօ շոգենաւը, նաւապետ Ռէյնըրտ:
Օսբրիա շոգենաւը, նաւապետ Հէյզ, որ ի վերջոյ պիտի բեռնաւորէ Իզմիրէ նաւահանգիստը:
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին:
Սիսուէրօ շոգենաւը, նաւապետ Ռէյնըր, մայիս 23ին:
Սիբիօ շոգենաւը, նաւապետ Սթըրթի, յունիս 2ին:
Թալլօ շոգենաւը, նաւապետ Թարն, յունիս 15ին:
Դիմել առ Գործակալս Տ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՍ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միւլքէթ խան, Ղալաթիա 10. 42—50

Cie RUSSE

Navigation a Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Մայիս

Գշ. 3|16 Իզմիր, Պիրէօս, Աղեքսանդրիա, մեկնելէն առաջ ժամը 10ին: Հաղորդակցութիւն Բէյրութի եւ Սուրիոյ նաւահանգիստները մեկնող շոգենաւին հետ:
Գշ. 3|16 Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Քէրասուն, Տրապիզոն, Րիզէ, Պաթում, մեկնելէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ. 4|17 Սեւաստոպոլ ժամը 10ին:
Եշ. 5|18 Օտեսա ժամը 10ին: Հաղորդակցութիւն Նիքոլայէվ-Խերսոն, Ազով, Օտեսա-Բէրտեան, Օտեսա-Նիքոլայէվ գիծերու շոգենաւերուն հետ:
Եշ. 5|18 Պուրկազ, Վառնա, Օտեսա, երեկոյեան ժամը 4ին:
Ուր. 6|19 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, Բօռ-Սայիտ, Աղեքսանդրիա, երեկոյեան ժամը 4ին:
Շբ. 7|20 Օտեսա, երեկոյեան ժամը 4ին:
22–50

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՄԱՐՍԻԼԻԱ ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Մայիս 22ին Անապոլի, Սեւ ծովէն:
Ֆյաճա, Անվերջին հոս ժամանեց:

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Մայիս 17ին Ինէպոլի, Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում եւ Նովորոսիսք:
» 23ին Անապոլի, ուղ. Մարսիլիա:

Ա. կարգ	Բուրկազի համար	200 ֆր.	
»	» Մարսիլիա	» 160	»
Բ.	» Բուրկազի	» 150	»
»	» Մարսիլիա	» 120	»

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ քարափին վրայ:
15 37–50 Ֆ. ՌԸՊՕՒԼ

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէդի	Նայլօթիս
Միմփիս	Էմֆիսիս
Րամզիս	Պուզորիս
Թէպըր	Մօէրիս
Նարասէն	Ֆայսէր
Նավարին	Ֆէռօս

Պուզիրիս շոգենաւը, նաւապետ Գամ..., քիլ ամսոյս դէպի 6ին Լիվրբուլէն հոս կը հասնի ընդհանուր վաճառքով:

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար առանձին սենեակներ ունին:

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն բայց տեղաւոր չունին:

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիոյ մաքսը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւուն ժամանումէն 24 ժամ առաջ:

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին:

Դիմել Ճ. Վ. ՈՒԻԹՈԼԻ

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԽՈՒՍՈՒՓԵԱՆ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ 9

Մայրենի Լեզու, Բ. Տարի, 47րդ հրատարակութիւն Դպրեաց Գործակալութեան, 158 էջ Կ. Պոլիս 1904 գին 5 դրուշ:

Դ.

Օտարաբանութիւններ

Ժողովրդական լեզուի մէջ, բայերուն Սահմ. Ներկ. եւ Անկ.ին յետոյ աւելցուած կոր մասնիկը Թուրքերէն յor մասնիկին մէկ ձեւափոխումն է, պարզապէս, ուստի եւ իրաւունք չունի գէթ գրական լեզուի մէջ մուտ գտնելու: Դաւթեան էֆ., որ իր բոլոր քերականութիւններուն մէջ ընդունած չէ այդ օտար մասնիկը, չենք գիտեր թէ ինչո՛ւ համար զայն խիտ առ խիտ կը գործածէ իր միւս դասագիրքերուն մէջ, որոնք կոչուած պարտէին ունենալ բնատիպ, մաքուր լեզուն տարածելու: «Կարապետը ո՞ւր կ'երթար կոր (էջ 20), քիչ մը ատեն կը դզայ կոր ինքզինքը (49) ինչ բանէ կը նեղուիք կոր (նոյն), դուք կը զգաք կոր (նոյն), կուրծքը ալ անհանգստութիւն կը զգա՞ք կոր (էջ նոյն, չեմ լար կոր (էջ 60), շատ անուշ կը պտտնչէք կոր (63), ինչո՞ւ զբօսանք չըներ կոր (134), աչքերս լաւ չեն տեսներ կոր (152), գլուխս չի ցաւիր կոր (նոյն)»: Ցայտնի է թէ Թուրքերէն լեզուի բայերն ունին «երկու» ներկայ, «Միւզարի» (անորոշ ներկայ, «կ'ըսէի, կ'աղօթեմ»), եւ «Հալ» (որոշեալ ներկայ, կ'երթ'յօրում, կ'աղօթյօրում), սակայն հայերէն ինչպէս նաեւ ֆրանսերէն բայերը միայն «մ'կ» ներկայ ունին. Աւելի թէ անպատճառ հարկ է երկրորդ ներկայ մըն ալ առնել լեզուին մէջ, մենք պիտի առաջարկէինք յուէտ արեւելեան հայերէնի ում եւ իս մասնիկները (ընում եմ, գալիս եմ), որոնք աւելի ներդաշնակ են:

Անկէ զատ, այս օրինակներուն մէջ առիթ ունեցած ենք բացատրելու թէ բառական ածականները յարաբերական գերադրականի վերածող էն մասնիկը զուտ Թուրքերէն է, ուստի եւ զանէ գրական լեզուի մէջ անընդունելի. կարգ մը յաւաններ պնդեցին եւ հաւանօրէն դեռ կը պնդեն, թէ էն մասնիկը ո՛չ թէ օտարամուտ է, այլ հայերէն «ամենէ՛» բառին վերջին երկու գրերէն կազմուած տեսակ մը «համառօտագրութիւն» է: Անոնցմէ կ'ուզէ հասկնալ այդ երանելիներուն, թէ «ամենէ՛» բառին վերջերթեր ե գիրը բացառականի հոլովնիշ է, թէ վերջին ն գիրը որոշիչ յօդ է, վերջապէս թէ հայ լեզուի ոգիին հակառակ է հոլովակերտ մասնիկէ մը եւ որոշիչ յօդէն բառ կազմել: Եւ տակաւին Դաւթեան էֆ., որ իր քերականութիւններուն մէջ զգուշացած է էն մասնիկին գործածումը յանձնարարելէ, ուրիշ շատերու հետ ստորագրելու թեան հետեւելով, դեռ կը շարունակէ գրել. «էն վերջը (էջ 67) էն առիթքառը (էջ 119)»: Միթէ հա՞րկ է այս պարագային մէջ վկայութեան կոչել Հ. Այտընեանը, որ կ'ըսէ. «Զուտ թաճկերէն է էն մասնիկն ալ, որ ոմանք գրոց մէջ կը գործածեն. էն խմանը, էն առաջինը, էն ետքը (Քնն. Քերկ. էջ 169):

Նոյնօրինակ հակասութեան մը մէջ կ'իյնայ Դաւթեան էֆ., որ, մէկ կողմէ, իր քերականութիւններուն մէջ բնաւ չի յանձնարարեր հայերէն բայերու հարցական ձեւը կազմել զուտ Թուրքերէն մի մասնիկով, եւ միւս կողմէ իր դասագիրքերուն մէջ անվարանօրէն կը գործածէ զայն. Մուկ չէ՞ մի (էջ 68). տե՛ս նաեւ «Նոր Դպրոց» Բ. պրակ (էջ 79): Փոխանակ մի օտարամուտ մասնիկին, հայ լեզուն ունի նաեւ «միթէ, արդեօք, ոչ ապաքէն» բառերը, ինչպէս եւ պարոյկ (ՙ) նշանը:

Օտարաբանութիւն է «ըսել, ըսուիլ» բայերը գործածել «կոչել, կոչուիլ» բայերուն տեղ: (Կենդանիներ) կ'ապրին եւ «կ'ըսուին» գործարանաւոր (էջ 86), քաղցր համ ունեցող պտուղին «կ'ըսեն»... (էջ 107), ինչ «կ'ըսեն» այն անձին որ կորսնցուցած է իր աչքերը (էջ 109), փոքր եւ փայտաշէն եկեղեցիին ինչ «կ'ըսեն» (էջ 142), ուշիմութիւնը սիրողին «կ'ըսեն» (էջ 33), քիթին երկու ծակերը ունենք «կ'ըսուին» (էջ 54), տարին ո՞ւր «մը» (այսինքն «մէ՛կ» անգամ) կը հրատարակուի պզտիկ գիրք մը, որուն օրացոյց «կ'ըսեն» (էջ 78), եւն.: Հմմ. ասոր համար պաղատաւ ծառեր «կը կոչուին» (էջ 51):

Նմանապէս հայոցի չէ «մէկէն» բառը գործածել՝ փոխանակ «յանկարծ, անմիջապէս, միանգամայն» բառերուն: Շունը «մէկէն» վրան (Թուրքերէն չաpru) վազեց, ազանեց առաւէտը (էջ 86). «մէկէն» գիւղացին վրան (շտապեց) վազեց եւ բռնեց մուկը (էջ 99) «մէկէն» կորսնցուցի ծառս ալ, խնձորներս ալ (էջ 75):

Զուտ օտարաբանութիւններ են, նմանապէս, «սթէարին» (էջ 151), «փաթաթէս» (էջ 153), զորս հայերէն կը թարգմանենք «ճրագարպ» (Ֆր. stéarine), «գետնախնձոր» (Ֆր. pomme de terre) եւ. փաթաթէս, ո՛չ թէ էր կ'իմացեր, որուն հայերէնն է «առել, առաղտառակ, գնդարմատ» (Ֆր. tepinambour, լտ. helianthus tuberosus. Բառի որ Դաւթեան էֆ. օտարաբանելու մեծ մարմաջ կը զգայ, փոխանակ նորանոր այլանդակ բառեր կերտելու, ինչպէս «աթէրամամ» (էջ նոյն), (անշուշտ չըսելու համար «աթէարինամամ...»), ո՞չ աք գինքը կ'արգիլէր ըսելու «սփարմաչէթ», թէեւ կըրնար գործածել «ճարպամոմ» բառը (փոխանակ «ընաճարպամոմ»ի, զոր հայ բառաշէներ կը դնեն bougie stéarique՝ համար):

109րդ էջին մէջ կը կարդանք «Աստուծոյ ակուա»ն հանելու պատմութիւն մը, բայց չենք կրնար հասկնալ թէ «պէպէ՛ք»ն (այսինքն խամաճի՛կը կամ պուպրի՛կը, poupée) էր այդ ակուայ հանող է, թէ «պէպէ»ն (bébé): Ստոյգ է թէ ֆրանսերէն bébé բառը կը գործածուի poupée՝ իմաստով, բայց ինչ հարկ կայ «պէպէք» օտար բառը գործածել, քանի որ հայերէնը կայ:

Անհարազատ եւ ստրկական թարգմանութեան հրաշալի նմոյշներ կրնան համարուիլ հետեւեալները. «բարին» Աստուած (էջ 15, 111 115, 155), այդ օրը Հերմինէ հիւանդ «եղաւ» (էջ 10). առ մեխրագոյն կերպարան «ի՛նչ գին ունի» (էջ 36). Արտագիլները մեզ կը «թողուն» (էջ 16): Միթէ կարելի չէ՞ր ըսել «Ամենաբարին» Աստուած, կամ «ողորմած», «բարեգութ» Աստուած, այդ օրը Հերմինէ հիւանդացաւ «հիւանդ», հիւանդագոյնէն «վարանեցաւ». ինչ է առ մեխրագոյն կերպասին գինը, արտագիլները մեզմէ կը «հեռանան, այլուր կը գաղթեն»:

Եթէ չենք սխալիր, շատ քիչերը միայն կրնան հասկնալ թէ «ասւլք» (էջ 76) կը նշանակէ ատենին այն մասը, ուր սեղմով կը ծլեն գինիի սահմանուած խաղողը՝ քաղցուն պատրաստելու համար (համեմատէ «հնձան» (էջ 132). թէ «պաւրմառա» կը նշանակէ «կարասիք», թէ «աներձագ» անձանի բառը կը նշանակէ «աներորդի», եւ թէ «դարաակ» հաց կը նշանակէ ցամաք հաց (du pain sec):

Աշխարհաբարի մէջ, «ձգել» (laisser tomber) եւ «Թողուլ» (laisser lâcher, abandonner) իրարու տեղ չեն կրնար գործածուիլ, թէեւ երկուքն ալ Թուրքերէն թարգմանուին «պրագմագ»: Այսպէս, սխալ է ըսել. Վ. Հիւկօ բազմաթիւ երկեր «ձգեց», այլ՝ «թողուց»: Ինչի՛ համար աղայ մը իր մայրը անօթի եւ ծարաւ «ձգելու» չէ (էջ 131): Համեմատէ՛. Ես մայրիկս չեմ «թողուր», ո՛չ անօթի, ոչ ծարաւ:

Սամսոն Ա. Ն. Թ.

(Շարունակելի)